

①

אונקלוס

דברים טז ראה רב

ימים תחג ליהוה אלהיך במקום
 אשר יבחר יהוה כי יברכה יהוה
 אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה
 ידך והיית אך שמחה: **ד** **טז** שלוש
 פעמים | בשנה יראה כל זכורך את-
 פני | יהוה אלהיך במקום אשר יבחר
 בתג המצות ובתג השבעות ובתג
 הסבות ולא יראה את פני יהוה
 ריקם: **י** איש כמתנת ידו כברכת
 יהוה אלהיך אשר נתן לך: **ססס**

ימין תחוג קדם יי אלקה באתרא
 די יתרעי יי ארי וברכה יי אלקה
 בכל עלתה ובכל עובדי ידך
 ותחי ביום תרי: **טז** תלת זמנין
 בשמא יתחזי כל דכורה קדם יי
 אלקה באתרא די יתרעי בתנא
 דפמיריא ובתנא דשבועיא
 ובתנא דמטליא ולא יתחזי קדם
 יי ריקנון: **י** גבר כמתנת ידה
 כברכתא דיי אלקה די יתב קה:
 ססס

שבועיא
 ידך די
 אלקה:
 וברך
 יאה די
 ארמלא
 רעי יי
 תמן:
 הוימא
 קמיא
 תעבר
 זכנשא
 ותחדי
 ועבדך
 ויתמא
 שבועא

לקט בהיר

רש"י

אלו אלא כל דדמי להו שאינו אוכל וכלים המקבלים עומאה
 וגדולו מן הארץ והם תלושים ואינם מחוברים לקרקע, ואין
 לומר שישכר בחצויה וענבים עצמן או יין קרוש שהם
 אוכלים, תיזן רב אשי בגמי' מגרן כתיב ולא גורן עצמו
 ופירש"י שפיר משמע פסולת מקרא דכתיב באספך מגרן
 משמע שאפה אוספו ונוטלו מן הגורן וגורן הוא האוכל ומה
 שאפה אוסף וזכר מתוכו הוא הפסולת עכ"ל: **בח**
 שהרי כבר כתיב צפוק הקודם ושמתם בחגך לגוי, אלא
 מצטיין הכתוב שאם תעשה מה שעליך לזכות שלמים לשמחה
 ודאי שיהיה כן שמשמח באמת מלבן ותהיה אך שמח שלא
 יתערב עצנון בשמחה: **כט** הגם שתיבת אך מיעוט הוא, אבל כל המאמר מיותר הוא כדלעיל לזה בא לרבות, והכתוב
 בתג הסוכות משמע ואמר שחזרה ציוס שביעי של סוכות (חוץ כשחל בשבת) ומותר מן השחר לסעודת לילה של שמיני עשרת
 (וכ"ש ציוס שמיני עשרת שחייב בשמחה) וכן הוא בכל לילות של סוכות חוץ מלילה הראשונה שאין יו"ט לפניה ועל זה בא
 תיבת אך למעט, שאין חייב לזכות בערב סוכות כדי לשמות כלילה כדאיתא כל זאת בגמי': **ל** אע"פ שתיקרא האזהרה לא בא
 רק לעולות רחיה בלבד הוסיף רבנו גם שלמי שמחה שגם הם נכללים באומרו ריקם (ג"א), ובפרט מה שגמר אומר איש
 כמתנת ידו וגו' ודאי שנכללים בו שלמי שמחה כדאיתא בספרי (רא"ם): **לא** פ"י משפחה גדולה ונכסים מרובים מציא
 עולות ושלמים מרובים, משפחה קטנה ונכסים הרבה מציא עולות מרובים ושלמים מועטים, משפחה גדולה ונכסים מועטים

ויקב (סוכה י"ג): **טז** והיית אך שמחה. לפי פשוטו
 אין זה לשון לווי"ה אלא לשון הצטחה, ולפי תלמודו
 למדו מכאן לרבות"ט ליל יום טוב האחרון לשמחה
 (ספרי - פסחים ע"א): **טז** ולא יראה את פני ה'
 ריקם. אלא ק"ב עולות רחיה ושלמי חגיגה'
 (ספרי): **י** איש כמתנת ידו. מי שיש לו אוכלין
 הרבה"ט ונכסים מרובין יציא עולות מרובות
 ושלמים מרובים (ספרי - חגיגה ח"ג):
חסלת פרשת ראה

הכל לפי
 יקדש"ה
 היתום
 לך בן
 את שלי
 רת כי
 זה שמור
 הרשע:
 ס לבית
 מגרן
 לת גורן
 זכר כתיב
 ופך וגו',
 צ סוכות
 או דוקא

מי כמוך חולים רופא - נודה לך על סיום ראה

זני מ' קיזונין - (ד)

כזנין צדני הא"י קנאץ אביו אסנו גקנוא
 (קנין אייזי אלאה קינא אסנו והאגוז)

על־שני כבשים קדש יהיו ליהוה
 לכהן: ^א וקראתם בעצם | היום הזה →
 מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכת
 עבודה לא תעשו חקת עולם בכל
 מושבתיכם לדרתיכם: ^{בב} ובקצרכם
 את־קציר ארצכם לא־תכלה פאת
 שדה בקצרה ולקט קצירה לא תלקט

יהו קדם יי ק־הנא: כא ותערעון
 בקרן יומא קרין מערע קדיש יהו
 קבון קר עבדת פ־קו קא
 תעבדון קים ע־קם בקר
 מותבניבון ק־ריבון:
 כב ובמקצרכון ית מקצרא
 דארעבון קא תשיצי פ־תא
 דמקצרה במקצרה ויקטא
 דמקצרה קא תלקט ק־עני וקניורי

לקט בהיר

רש"י

גם השעיר ועשר העולות כולם יהיו טעונים חנופה מחיים,
 לזה אמר הכתוב דבר אחד ב' פעמים למעט, קודם אמר על
 לחם הזבחים פי' (כבשים) עם הלחם ואח"כ אמר על שני
 כבשים פי' (לחם) עם שני כבשים: (לה) ר"ל הלא אם
 שלמים הם פשיטא שהם קדש, אלא ודאי שהם יותר קדש
 משאר שלמים (רא"ם): (לו) פי' הגם דכתיב כל זאת צפי'
 קדושים, ומאחר שנכתב כאן בין המועדים שלא נמקומו ניתן
 גם לדרוש חוץ מצ' לאוין שיש בהם: (לז) שכחה אינו
 מוזכר כאן בזמנו, עכ"ל כחבה רבינו ורפפה עם השאר, כי
 זיל בתר טעמא ואין חילוק ביניהם, וכן הוא במ"כ, גם מוסיף שם מעשר עני (אוה"ח), ובגור אר"י האריך בטעם ערב
 ונתקבל, שהנותן ממנו למתנת עניים המחוייב בו להקב"ה הוא נחמו, כמו הקרבן דכתיב (משלי י"ט) מלוה ה' חוץ דל,
 וגדול מתנות העניים זו שהמורה מחייבו, והוא מלווה ועושה, מטתם נדקה שמרחם וחס על עני ונלך, שיותר עושה רצון

קדש יהיו. לפי שלמנו יחיד קדשים קלים החזק
 לומר בשלמי לצור שהם קדשי קדשים^{ל"ט}:
 (כז) ובקצרכם. חזר ושנה^{ל"ח}, לעבור עליהם
 בשני לאוין, אמר רבי אבדימי* ברבי יוסף מה ראה
 הכתוב ליתנם בצמלע הרגלים פסח ועלרת מכאן
 ראש השנה ויום הכפורים וחג מלאך, ללמדך שכל
 הנותן לקט שכחה^{ל"ו} ופאה לעני* כראוי מעלין עליו
 כאילו צנה בית המקדש והקריב* (עליו) קרבנותיו
 שינוי נוסחאות * אבדימוס - אבדימי ביר יוסי - אבדימוס. * ומעשר עני. * והקריב

כאילו בחיים קיים ומקריב.

קונו מי שהוא מלווה בדבר עיי"ש:

אור החיים

הזכיר אלא לקט ופאה שהם חובת שדה בלא סובב
 אמלעי ולא הזכיר שכחה שהיא צא מלד בעל
 השדה^{ק"ג}, ורבותיו זכרונם לצרכה בחורת כהנים
 אמרו שרמו ה' צזה שכל מי שנותן לקט שכחה
 ופאה מעלה עליו כאילו בית המקדש קיים והוא
 מקריב קרבנותיו לחובו וכו' עד כאן. מה שאמר
 שכחה הגם שלא הזכיר בפסוק, ללד שהיא מלווה
 שחייב צה כלקט ופאה כללה. והכתוב שלא כתבה

ולזה הקדים ממחרת השבת^{ק"ד} להיותה מלווה
 שיטנה אז מה שאין כן מיום הביאכם שהוא אחר
 ביאה לארץ:

כב. ובקצרכם את קציר וגו'. מה ענין זה
 לכאן, ואולי שבא לחייב גם
 שדה שהוצא ממנו העומר שחייב בלקט ופאה,
 שחבא הכבדא לומר כיון שתחלתו נקטר לקרבן
 יהיה פוטר פאה וכו' תלמוד לומר. ולזה תמלא שלא

אור בהיר

א"כ לאומרו. קרא) שלכאורה היל"ל להסך, מיום הביאכם וכו' שהוא ממחרת השבת. קרב) פי' בשלמא לגבי לקט ופאה
 חידוש הוא לאשמעינן שדה הנשאר ביד בעל השדה אחר קצירת העומר חייב, שהיה עולה על הדעת לפטור, מאחר שחלק משדה זו
 היה פטור, וכיון דלדמי חידמי, אמר הכתוב שלא כן הוא, משא"כ שכחה שאין לו שום שייכות עם השדה, ואין השדה חייב בשכחה,
 והרמיה שאם האדם לא שכה אין השדה חייב שום דבר, לא היה ס"ד שיפטור, ופשיטא שחייב, ע"כ השמיטו הכתוב.

לְעֵנִי וּלְגַר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: פ חמישי כג וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
 יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכָרוֹן תְּרוּעָה
 מִקְרָא־קֹדֶשׁ: כה כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה
 לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: ס
 כו וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כז אַךְ

תשבוק יתהון אנא יי אלהבון:
 כג ומליד יי עם משה למימר:
 כד מליד עם בני ישראל למימר
 בירחא שביעאה בחד לירחא יהו
 קבון יתחא דוקרן יבגא מערע
 קדיש: כה כל עבדות פלקנא לא
 תעבדון ותקרבון קרבנא קדם יי:
 כו ומליד יי עם משה למימר:
 כז ברם בעשרא לירחא שביעאה

רשיי

לקט בהיר

זכורו (ח"ס): תעזב. הנח לפניכם והס ילקטו, ואין
 לך לסויע ליה) לאחד * מהס (ח"כ י"ע ט' - פאה ה' ז'): אני
 ה' אלהיכם. כאמן לשלם שכר יי): (כד) זכרון
 תרועה. (זכרון) פסוקי זכרונות * (פסוקי שופרות)
 (ח"ס), לזכור להס עקידת יתחק (א) שקרב תחמיו איל
 (ר"י ט"ז): (כה) והקרבתם אשה. המוספים
 האמורים בחומש הפקודים (ב) (במד' כ"ט): (כז) אך.
 כל זכין ורקין שצחורה מיעוטין (הן) (ב"ר א' י"ד),
 שנינו נוסחאות * את אחד * זכרון.

לח) אין זה צ' דרשות, אלא פירושו הנח אותו שס, את
 הפאה הנח צמחוכר, ואת הלקט הנח שס צמקומו צמקוס
 שנפל והטעם שאין לך לסייע לא' מהס, שאין צמחנות עניים
 טובה הנאה לבעלים כמו צמחמה שנותן לכהן שירצה, ורז"ל
 צח"כ חלקוהו לנ' משום יגדיל חורה ויחדיר (ב"ב), ומה
 דנטר רבינו לומר זאת כאן ולא פירשה צפ' קדושים, הוא
 משום שרק מיתורא אמרו כן, שצריך פעם אחד לומר תעזב
 אותם שאם עבר וקצר את הפאה או לקט את הלקט לעצמו
 צריך ליתנו חח"כ אפילו כבר טחנו ואפאה, והוא כמו לאו

הניתק לעשה (והשיב את הגזילה) כדאיתא בצ"ק ז"ד ופסקו ר"מ צמו"ל, ומאומרו כאן תעזב אותם פעם צ' דרשו צו
 דרשה זו (מ"ל): (טל) לעיל צפ' קדושים אני ה' שאחר מתנות אבינוים פירש רבינו דין ליפרע ואיני גובה וכו' (והוא
 מח"כ), וכאן אמר להפך, לפי דרכינו צאות הקודש שהוא כמו והשיב את הגזילה, נכון הוא כפתור ופרת, למי שגזלו ולוקחו
 אמר הכתוב שס אני ה' דין ליפרע, ולמי שמקיים העשה להחזירו אמר כאן אני ה' לשלם שכר (ב"ב): (מ) הגם שצריך
 לומר גם פסוקי מלכויות, אבל לא מפסוק זה למדו אותו חז"ל, אלא מפסוק (במד' י' י') והיה לכם לזכרון וגו' אני ה'
 אלקיכם, ורבינו לא נחית להציא כל ההלכות, רק מה שנהוץ לו לפרש פשטי הכתובים, וכאן קשה לו מה זה זכרון תרועה, ולא
 אמר יום תרועה כמו צפ' פנחס, והגם שכבר דרשו צו יום תרועה צמול זכרון תרועה בשבת, זו אסמכתא היא שסמכו חז"ל
 גירסתם על הכתוב, ואינו פשוטו, שהרי במקדש היו חוקעין אפילו בשבת, רק גזירת חכמים בגבולין משום שבות, והאמת שגם
 לומר מלכויות זכרונות שופרות הוא ג"כ חיובא דרבנן והפסוק רק אסמכתא, אבל נוכל לדמוק ולומר ולפרש הכתוב זכרון
 תרועה שעל ידי שאתם מריעין בשופר של איל אתם נזכרים לפני לטוב, ולזה תקנו חז"ל פסוקי זכרונות ושופרות (ג"א),
 וצפ"ה"ק דברי דוד כתב שלהזכיר מלכויות זכרונות ושופרות היא חיובא דאורייתא, והם שאמרו חז"ל שחכמים תקנוס הוא
 הנוסחא, אבל עלם הדבר הוא מן התורה: (מא) כן הוא צגמ', אמר ר' אבהו למה חוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה
 חקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יתחק וכו', אבל צח"כ שדרשו פסוק זה לא נזכר דרוש זה אלא זה לשונם:
 זכרון אלו הזכרונות תרועה אלו השופרות עכ"ל, מכל מקום צהכרם שעל דרוש זה סמכו דרשם, שאל"כ היאך ילא להם
 מתיבה תרועה פסוקי שופרות (רא"ם): (מב) כבר כתב רבינו זאת ציוס א' דפסת, וחזר לכותבו כאן, לפי שהפסיק
 שצעות באמצע ושם לא הזכיר הכתוב המוספין כלל אלא קרבנות הלחם שחון למוספין, אל תאמר שגם צר"ה הוא כן
 והקרבנות אשה לכבוד התקיעות חון למוספין (ב"ב): (מג) למדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר (לשון רש"י), כי באחד
 לחדש יהיה לכולכם יום זכרון תרועה שמהיו כולכם נידונים לפני, אך יהיה למקתתכם צעשור לחדש הזה יום הכפורים

קדין יקמו
 קדיש י
 נפשתיכון
 יי: כה וק
 בקרון יו
 דכפוריא
 קדם יי
 אנשא די
 קדין ויש
 אנש די ו
 יקמא קדי

מכפר הול
 שצעות י"ג)
 ובחפלה
 ובכסות כ
 שנינו נוסחאות

וקלת מפרש
 רבינו לפרש
 שצעות (וא
 משום דככל

להע
 כז. יום

קודש ובלו
 מלד עצמו
 וי
 כת. וכ

קייג) כל לח
 כדי שיהיה
 צמלל

8

ממנו הרשות בידו ואמר רבה עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאחא לאינצווי פירוש והיינו דרכי שלום דקתני דאין רשאי לחלוק כבוד אמר רב מתנה הא דאמרין בבית כנסת לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בשני וחמישי לא איני והא ר' הונא קרי בכהני בשבתות וימים טובים ומשני שאני ר' הונא דאפילו ר' אמי ורב אסי כהני חשיבי וכו' הרי דאין חלוק בין ר' הונא ודכוותיה דכל כהני כייפי להו לשאר כהני אלא בשבתות וימים טובים דלכהני דכייפי להו אפילו בשבתות וימים טובים שרי אבל לשאר כהני דלא כייפי להו בשבתות וימים טובים לא אבל בשאר יומי אפילו למאן דלא כייפי ליה שרי.

וכן פירשו התוס' שם (ע"ב ד"ה דאפי' להדיא) הא דבעי כייפי היינו בשבתות וימים טובים דוקא מהא דר' פרידא דלקמן פרק ד' (דף כו ע"ב) אם כן מאי פריך ארב דקרא בכהני הא איכא שמואל דכהנא היה ודבר עליה הא רב לא בשבתות וימים טובים קרא בכהני אלא בימות החול דהא תענית ציבור הוי ושרי לקרות בכהני אפילו מאן דלא כייפי ליה ושמא יש לומר דתענית ציבור נמי שכיחי רבים בבית הכנסת ודמי לשבתות וימים טובים דלא אישתרי למקרא בכהני אלא למאן דכייפי דוקא (ר"ז).

דף כ"ב ע"ב ושאיין בו ביטול מלאכה לעם

כגון ראש חודש. פירש רש"י ראש חודש שאין בהם ביטול מלאכה כל כך שאין הנשים עושות מלאכה בו והכי נמי אמרין במסכת ראש השנה (דף כג ע"א) גבי משואות משום ביטול מלאכה לעם ב' ימים ושמעתי שנתנה מצוה זו בשביל שלא פרקו נזמיהם בעגל וכהאי גוונא מביא מפרקי דר' אליעזר ומסיים רש"י ומקרא מסייעו דכתיב

אשר נסתרת שם ביום המעשה ותרגום יונתן ביומא דחולא והתם נמי גבי ראש חודש קאי וכו' אלמא ראש חודש לאו יום המעשה הוא והאי דראש השנה כבר פירש רש"י גופיה התם דאראש השנה דוקא קאי ולא אשאר ראשי חדשים.

מיהו התוס' פירש התם כדפירש רש"י הכא ובודאי מקרא דיום המעשה משמע להדיא דראש חדש לאו יום המעשה הוא והא ליכא למימר דהאי ראש חודש חל בשבת (ר"ז) דהא יונתן ירה חיצים לסימן לדוד ואמר לנושא כליו ללקטם ונתן לו כליו להביאם העיר כדכתיב בקרא שמע מינה דלאו שבת היה.

ומכל מקום האי טעמא דראש חדש לאו יום המעשה קריא מפני שאין הנשים עושות בו מלאכה הוא דוחק כיון דליהונתן ודוד שהן זכרים יום המעשה הוא איך קרי ליה אשר נסתרת שם ביום המעשה ועוד דלא הוה ליה לגמרא למסתם סתומי ולקרותן ראש חדש יום שאין בו ביטול מלאכה כיון דזה לא נזכר בשום מקום בגמרא שאין נשים עושות בו מלאכה והיינו טעמא דמפני עגל דברי אגדה בעלמא הוא ואפילו מדרבנן ליכא איסורא ועוד אי האי אין בו ביטול מלאכה היינו טעמא מפני שאין הנשים עושות בו מלאכה הא מכל מקום הא איכא ביטול מלאכה לאנשים שהן מותרין בעשיית מלאכה בראש חודש והרי נשים פטורים מקריאת התורה ואין חייבים אלא אנשים ולהם יש ביטול מלאכה.

→ ולי נראה דראש חודש אסור בעשיית מלאכה מדינא אפילו לזכרים בזמן שבת המקדש קיים מפני המוספין שקריבים בו שהן לכל ישראל והיינו טעמא שהחמירו בערב פסח אחר חצות בעשיית מלאכה יותר משאר ערב שבת וימים טובים כדאמרין בריש פרק ד'

(ר"ז) עיין בגנוי המלך ד"ה מיכא כ"ג. (ר"ז) עיין במלואת אבן.

טורי אבן התפאור
 האבן חופל'ו אריג אייג זצ"ל
 ק"ח מתור שלח שאג אריג
 יוצא לאור 4. מכון דודו ספרים

דפסחים (דף נ ע"ב) וכדמפרש בירושלמי משום דזמן פסח מחצות ואילך ואף יחיד בשאר ימות השנה ביום שמביא קרבן אסור בעשיית מלאכה והכי אמרינן התם מה ת"ל שם תזבח את הפסח בערב אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבתך קרב.

ולא תימא דוקא בקרבן שמיוחד ליחיד הוא דאסור אבל בשביל קרבן ציבור כמו קרבן מוסף אין כל ישראל אסורים בעשיית מלאכה הא ליתא דהא שם בירושלמי אמר ר' יונה אינון תמידים קרבן של כל ישראל אינו אם כל ישראל יתבין ובטילין והא כתיב ואספת את הדגן מי אוסף להן את הדגן אלמא אי לאו האי טעמא היו כל ישראל אסורים בעשיית מלאכה כל הימים מפני התמידין ועד כאן לא שמעינן מקרא דואספת דשרי בעשיית מלאכה אלא מפני התמידין שקריבין בכל יום חיסך עליהן הכתוב דאם לא כן מי אוסף להן הדגן אבל מוספין שאין קריבין אלא לפרקים מראש חודש לראש חודש וממועד למועד דסגי לאסיפת דגן בשאר כל הימים לא חיסך ובאיסורן הן קיימין לאיסור עשיית מלאכה ביום הקרבנות לכל ישראל.

וכהאי גוונא אמרינן בסוף פרק ד' דמנחות (דף עו ע"ב) סולת ואפית אותו מלמד שניקחת סולת ומניין אפילו חיסין תלמוד לומר ולקחת יכול אף בשאר מנחות כן תלמוד לומר אותו מפני החיסכון התורה חסה על ממונן של ישראל כל שכן הכא דיש לומר כן והכי נמי אמרינן בפרק קמא דזבחים (דף ו ע"ב) אמור מעתה ראויים היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה אלא שחיסך הכתוב ועוד דמשום הכי לא ילפינן למוספים מתמיד אלא מדמינן להו לפסח שאסור בעשיית מלאכה דשאני מוספין דחמיר דהא תמידין אינן אלא שנים ליום ואילו מוספים טובא הוו ועוד דמוספים אינן קריבין אלא בימים המקודשים ועוד

דתמידין אינן אלא כבשים ובמוספין איכא נמי פרים ואילים דקדשי טפי כדאמרינן ריש פרק ה' דזבחים (דף ז ע"א) פרים קודם בהקרבנות לאילים ואילים לכבשים והתם מפרש טעמא ואין למידין חמור מקל להקל עליו.

ואע"ג דמשום פסח אינו אסור בעשיית מלאכה ביום הקרבנות אלא מחצות ואילך אבל קודם חצות מותר כדתנן ריש פרק ד' דפסחים בירושלמי (הלכה א') מקשה לה הרי פסח קרבנו של כל ישראל ותלה אותו מנהג אמר ר' אבהו שניא הוא שאין פסח קרב אלא משש שעות ולמעלה ר' אבהו בעי אמר הרי עלי עולה משש שעות למעלה מותר בעשיית מלאכה משש שעות ולמטה אמר ר' יוסה פסח שהקריבו משש שעות ולמטן אינו פסח עולה שהקריבו בשחרית עולה היא, אבל מוספין זמן הקרבנות כשר כל היום כדתנן לעיל ספ"ב (דף כ ע"ב) כל היום כשר למוספים ולישנא דירושלמי הכי משמע דקאמר שאני תמיד התורה הוציאו מן הכלל משמע דוקא תמיד הוציאה מן הכלל הא שאר קרבן כיוצא בו כגון מוספין שהוא לכל ישראל אע"פ שאינו מיוחד לבעליו כפסח בכללו הוא דאי כל כיוצא בו נמי שרי לא שייך לישנא דהוציאו מן הכלל כיון דכל כיוצא בו נמי שרי.

וכי תימא הא דאמר בפרק ב' דחגיגה (דף י"ח ע"א) אמר ליה ר' יוחנן לריש לקיש אלא מעתה חג האסיף איזה חג שיש בו אסיפה הוי אומר זה חג הסוכות אימת אילימא ביום טוב מלאכה ביום טוב מי שרי אלא בחולו של מועד מי שרי וכו' מכלל דתרווייהו סבירא להו דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה והשתא בעל כרחך הא דפריך חולו של מועד מי שרי בעשיית מלאכה היינו מצד עצמו של חולו של מועד קא קשיא ליה ולא מפני מוספין שקריבין בו דיש לומר דחד מתרי טעמי נקט ועוד הא עדיפא ליה להקשות מצד עצמו של חולו של מועד דפסיקא

ליה איסורא לעולם א מוסף (רי"ו).

אבל הא ודאי ק דתרווייהו סבירא להו בעשיית מלאכה מדרש יוחנן מנא לן דסבירא של מועד מצד עצמו דילמא מותר ואפילו הכי קשיא אדרשא דידיה דא מפני מוספים והרי קר קיים מיירי דאיכא מוספ

הא לא קשיא מיד לילה שרי בעשיית מי בלילה וכמו דערב פ במלאכה ואי הוי סבירא של מועד אינו אסור מצ שתק ליה הא איכא לילו בעשיית מלאכה אלא וז מועד מצד עצמו אסור ולילה שווין כמו שבת ו

וכי תימא למאי לילה שרי בעשיית הירושלמי דתמיד הח מלאכה דכתיב ואספת ז מיירי בלילה אבל כל אומר אני ולטעמיך דהו בפרק ד' דברכות (דף י קרב עד שש שעות ותמי משש שעות ומעלה עז הקרבת ב' תמידין כל אתי שפיר דעל כרוחך נ תאמר אסור בעשיית דגנך היכי משכחת ליה ליה התם דתמיד של ש שעות ושל בין הערבי

(רי"ו) עיין במרומו שדה ד"ד

10

מסדה השים

ואל יסנה אדם מפני המחלוקת. הלך אף האולך למקום שאין עושין אל יעשה שהרואה אותו שאינו עושה אין זו מחלוקת שיאמר מלאכה הוא דלית ליה: גמ' אין לי אלא הוא וזבח פסחו בעלמא מנין שפילו שליחו יוכל ובשלה ואכלת. ושמע דוקא תורה אור

ואל יסנה אדם מפני המחלוקת. מרס נגמרה דה"פ להאולך מתקום שאין עושין עושין עליו חמירי מקום שאלא משס ואף על פי שזקוק עשיו כתיבם השושן לפי שהטעם לפי שאחרו אל יסנה אדם ממנה העיר אשר בה לאס מפני המחלוקת הוא שאל יאמר זה שבא לבאן חלק שלי ובאן ליכא מחלוקת שהרואה אותו שאינו עושה מלאכה יאמר אדם כעל הוא דקטון חיו כמה בעלמא חוכא בשוקא בכל ימות השנה. ומסקין דלא דתק וינתני עליו קומרי המקום שאל משס בשעתו למור לתקומו אכל אף אין דעתו למור לתקומו טוב הוא לעולם כמנהג המקום שהלך למס כין לקולא וכן להגורא:

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת: גמ' כתיב שם טובח את הפסח בערב. אין לי אלא מה תלמוד לומר שם טובח את הפסח בערב יאינו אבל אסרו מלעשות מלאכה כהא דתני *הן כל איניש דיהו עלייה אעין וביבורין. האומר הרי עלי עצים למזבח וגיזורים למערכה אסור בהספד ובתענית ומלעשות מלאכה בו ביום. *אמר רב יונה אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינון אם יתו כל ישראל עולין לירושלם לית כתיב אלא *שלוש פעמים בשנה יראה כל זבורד. *אם יהיו כל ישראל יושבין יאבמילין והכתוב *ואספת דנגד מי אוסף לרן את הדגן אלא *שההקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות על כל משמר ומשמר היה עומד בירושלם של כהנים ושל לויים ושל ישראלים הני עשרים וארבעה אלה עמוד מירושלם וחצי עמוד מירחו. *אף יריוהו יכולה להוציא עמוד שלם אלא בשביל לחלוק כבוד לירושלם היתה מוציאה חצי עמוד הבהנים לעבודה והלויים לירושלם וישראל מוכיחין על עצמן שהן שלוחיהן של כל ישראל. *תני רבן שמעון בן אלעזר אומר כהנים ולויים וישראלים ושיר מעבבין את הקרבן. רבי אבון בשם רבי אלעזר שמעא דרבי שמעון בן אלעזר *כל הקהל משתחוין אלו ישראל והשיר משורד. אלו הלויים. והצצרות מחצצרים אלו הבהנים. הכל עד לכלות העולה הכל מעבבין את הקרבן. רבי נתנחומא בשם רבי לעזר שמע ללמדיה מן התורה *ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מרחק בני ישראל אלו הלויים. לעבוד את עבדת בני ישראל באהל מועד וגלו הבהנים. ולכפר

גמ' תל ובעלת ובעלת. דהשמע הן עליו מנת אכילתו חכך הוביח יכול אהה לעשות פי שיש ותלויו על אדם כמותו וא"כ מה חיל מוכח ללמד שהיה כללו אהה חיל בוביחיתו וכשיתו ואלו בעלמא אהיה לפי שאינו כדון וכו' אכל אחרו וכו' כלומר דמבאן למדו ואסרו מלעשות מלאכה מחמת ועמלה כדמסקין לקמן שאין הפסח קרב חלה מו' שנתו למטילן כהלא דמי. כמנילת תענית ומיימי לה לקמן כפיך דמגייה. לכן אמרו כל אדם וכו' כדמסקין ואולי האומר הרי עלי עמים וכו' היום חמיר וכו' בו ביום: *אמר ר' יונה אילין תמידין וכו' נרסי' לפי כ"ד דתענית על המתי' דמשמרות ומשורות ומרס להטעם שהקינו אותן לפי שהם יהיו כל ישראל עולין לירושלם לעמוד על קרבנותיהן של כל יום ויום זה הרי חפצך מלה לית כתיב וכו' ועוד אס' יהיו כל ישראל יושבין ובעלן ממלאכה בכל יום כשכיל קרבן תמידים שיש לכל ישראל בו ל"ב הך דכתיב ואספת דנגד מי אוסף וכו' חלה לפיכך הוא שהקינו וכו' ומיימי לה הכא משום הוי דקאמר חיו כדון ששהא עסקו כמלאכה וכו'. ולקמן פריך על זה הרי פסח וכו' ושמע: עשרים וארבעה חלק עמוד מירושלם. וכך הוא הירושלם כהענין שם ובמור שמעמד חלה היה מירושלם והיה כלותו מעמד עשרים וארבעה חלק מלחסי ירושלים תמיד: וחצי עמוד מירחו. חצי המעמד חלה היה מירחו: כשכיל לקולו כבוד לירושלם. שאין מעמד שלם מתקום אחר כמו מחסי ירושלים כמוכח: וישראל מוכיחין על עצמן וכו'. כלומר הירושלם התעמר הן הן כשכיל שליחות של כל ישראל שאין יוכלין כולן לעלות לירושלם בכל יום: וכל הקהל מנחמיהם והסיר מארורו וכו'. ופסקו הוא כ"ד נבי יחזק' המלך שהקריב קרבנותיו ודרש ליה על עיבוס לטילן כשעת הקרבן: ולכפר

גליון השים

אין כוס דף נ ל"ה מקום וכשכיל ואלו המתי' וכו' כמלאכה פי' שם מלך הקרבן. וכו' כמתי' חצי עמוד מירחו. חצי המעמד חלה היה מירחו: כשכיל לקולו כבוד לירושלם. שאין מעמד שלם מתקום אחר כמו מחסי ירושלים כמוכח: וישראל מוכיחין על עצמן וכו'. כלומר הירושלם התעמר הן הן כשכיל שליחות של כל ישראל שאין יוכלין כולן לעלות לירושלם בכל יום: וכל הקהל מנחמיהם והסיר מארורו וכו'. ופסקו הוא כ"ד נבי יחזק' המלך שהקריב קרבנותיו ודרש ליה על עיבוס לטילן כשעת הקרבן: ולכפר

ציון ירושלים

אם יהיו כל ישראל יושבין ובעלן מרחק בני ישראל אלו הלויים. לעבוד את עבדת בני ישראל באהל מועד וגלו הבהנים. ולכפר

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת. הלך אף האולך למקום שאין עושין אל יעשה שהרואה אותו שאינו עושה אין זו מחלוקת שיאמר מלאכה הוא דלית ליה: גמ' אין לי אלא הוא וזבח פסחו בעלמא מנין שפילו שליחו יוכל ובשלה ואכלת. ושמע דוקא תורה אור

יחזק' חגיגה פ"ב הלכה ד

מתי' פ"ג הלכה ג

מתי' פ"ג הלכה ג

יחזק' חגיגה פ"ב הלכה ד

ואספת דנגד. ואם כל ישראל ישובו בטלים מי יאסוף להם הדגן. חלה כלי' לפיכך הקריבו הנביאים מעמדות שיטמרו על קרבן תמיד כשכיל כל ישראל וזבל מעמד כהנים ולויים וישראלים מעמדות מן כהנים ולויים וישראלים: הני כ"ד חלק היה. כבוד לירושלם לא הוליים מירחו חלה חלק מירחו ואף מירחו שכל מעמד היו לעבוד עבודה במקדש והם נקראים אנשי משמר שזו עובדין בכל השנה והוא והלויים שכלל לעבוד על הדוכן: וישראלים מוכיחין על עצמן. שטומדי' שם על קרבנות הציבור כשכיל כל ישראל: כהנים ולויים וישראלים ושיר מעבבין את הקרבן. אם חון מעמד מכולן אין הקרבן לרנן דבעיקן שיהו הבעלי' עומדין על קרבן: אלו הקרבן: על קרבן: אלו הקרבן. שגמור וכו' אהרן כהנים יתקנו בחלוצו': לעבוד את עבודת וגו' אלו כהנים. פי' בני ישראל הנאמר כהן על כהנים נאמר שיעבדו הלויים עבודה כהנים: ולכפר

ואילין ירושלים פי' ג' דפסחים נכסין לכהן כהנים דר"ד חל לכות כבת אחי דר"ד כר"א וריכ"ה מ' דר"ה דר"ה אומר בלא יורה ליה כ"ד וכו' ור"ה אומר בלא יורה ליה ספק כל יורה וכו' יתלה פי' פי' דהקנין כיוצא בו בני כ"ד

ואילין ירושלים פי' ג' דפסחים נכסין לכהן כהנים דר"ד חל לכות כבת אחי דר"ד כר"א וריכ"ה מ' דר"ה דר"ה אומר בלא יורה ליה כ"ד וכו' ור"ה אומר בלא יורה ליה ספק כל יורה וכו' יתלה פי' פי' דהקנין כיוצא בו בני כ"ד

במחזור ירושלים כ"ג ב"א א

אם לא נדוהו כגון לורצה מרצן לאנגודי מנגדין
ליה שמותי לא משמתינ ליה כדאימא צפרק
מקום שנהגו.

מפני שיש בו חגיגה ושחיטת קרבן היינו חגיגת
י"ד דתקון רצון כדי שיאכל הפסח על השבע
(מש"כ) [משא"כ] בשאר ערבי יום טוב לחגיגה דיום
טוב (כיום) [ציום] טוב עצמו הוא.

כדמפרש בירושלמי דטעמא דאסור מלאכה דערבי
פסחים משום קרבן הוא מתחיל מחצות
ומשום הכי אין אסורו כל היום כמו ביחיד המציא
קרבן כדאימא בירושלמי ואף על גב דשחיטת הפסח
הוא אחר תמיד של צין הערבים כדאימא צפרק תמיד
יאחר דבר שנאמר זו ערב וצין הערבים מדבר
ש"י זו צין הערבים לצד וקיימא לן דתמיד ששחטו
קודם חצות פסול מכל מקום כיון לאס קדם ושחטו
קודם התמיד כשר ובלבד שיהא אחר חצות כדאמין
צפרק תמיד נשחט חשיב זמן שחיטתו מחצות כמו
שכתבו המוספות בשם רשב"א וליכא לאקשווי מהא
דמיא אין שחטין אחר תמיד של צין הערבים הוון
מקרבן פסח לצדו דמשמע דשחיטת חגיגה קודמת
לשחיטת התמיד והיה ראוי לאסור המלאכה קודם
חצות (דיל) [דיל] כיון דחגיגת י"ד אינה אלא כדי
שיאכל הפסח על השבע והוי טפל אלל הפסח לא משע
התנא לומר הוון מחגיגה וקרבן פסח אי נמי אפילו אם
תנא לומר דשחיטתו קודם התמיד מכל מקום אינו
נשחט אלא מחצות היום ולמעלה בחוץ הזמן שחצות
עד שחיטת התמיד שהוא שעה ומחצה צ"פ וחצי
שעה צ"ד שחל להיות בשבת כמו ששינו צפסמים
פרק התמיד אי נמי כיון דחגיגת י"ד אינו אלא
כדי שיאכל הפסח על השבע אין לאסור המלאכה
אלא בעד שחיטת הפסח לצדו והשתא אמאי שפיר הו
דפחה בחגיגה ופסח וקיים צפסח לצדו

דאם כן מהי יתקיים ואספת דגנך דלא מלו רצון
לצטולי זרחה אלל קרא דששח ימים מעבד
שאינו לצרחה אלל רשות בעלמא אין לומר זו אם
כן מהי יתקיים וי ימים מעבד אלל המוספות כתבו
דבירושלמי משמע דביום הקרבן אסור מדאורייתא
בעשיית מלאכה ואם כן קרא דואספת דגנך להתר
עשיית מלאכה בכל יום הוא דקא מייית לה ואם
כן איכא לאקשווי למה לא הביאו דהתם מקרא
דששח ימים מעבד דמשמע טפי להתייר ואם תאמר
כיון דעשיית תמיד שאינה מונעת מלאכה אינו אלא
משום דאם כן מהי יתקיים ואספת דגנך מוספי
ר"ם אמאי אינו מונעין מלאכה י"ל כיון דלא מלו
רצון לאסור מלאכה צפרק ליבור של תמיד לא
חלקו חכמים בתקנתם אלל חגיגה ופסח אף על גב

למנחה גדולה שהוא חצי שעה אחר חצות עיי"ש
ועיי קרבן נחנאל על רא"ש אות ב).

כמו בע"ש אף על גב דצברייתא דפרק מקום שנהגו
בערב שבת ובערב יו"ט קתני אפשר לאיכא
צרייתא אחריתי דקתני בהדיא כמו בערבי שבתות
ומפרש צרייתא דפרק מקום שנהגו מאידך צרייתא
דקתני בה כמו ומשום דבעי לאיייתויי כל שאר מילי
דפרק מקום שנהגו נקט צרייתא דפרק מקום שנהגו.

וגו' עדין בו כדי לצטל אותו ממלאכתו כדכתב
הרמב"ם ז"ל ולא היינו גערה לידהו
דגערה לידהו נדוי הוא וצברייתא לא קתני אלא אינו
רואה ס"ב בלבד ודייק תלמודא ס"ב הוא דלא חזי
הא שמותי לא משמתינ ליה והא דאמרינן צפרק
קמא דמגילה כיון דלא זמח כיתניה היינו שמתייה
אינו מאותם שאמרו בהם אינו רואה סימן זרחה
דפירוש אינו רואה ס"ב בכל מקום הוא שלא יהנה
מאותה מלאכה לא שיפסיד ממנה כדעתם דהוא
בכלל קללה הוא ולא בכלל אינו רואה סימן זרחה
אלל הרמב"ם ז"ל כתב בהלכות מגילה כל העושה
מלאכה ביום הפורים אינו רואה סימן זרחה לעולם
ועכ"ל דמפיק ליה מהיהו דלא זמח כיתניה דאל"כ
מ"ל וקשה דאם כן מאי שנה גבי ערב יום טוב
דדייקא תלמודא סימן זרחה הוא דלא חזי הא
שמותי לא משמתינ ליה ואילו גבי פורים אמרו
ולשמתייה מר שמותי וא"ל כיון דלא זמח כיתניה
היינו שמתייה ועוד דהתם צארתא דנהיגי שלא לעשות
מלאכה קמיירי והרמב"ם ז"ל כתב צפסמא אפילו
צמקום שנהגו לעשות וליכא למימר הכא דצרייתא
אשכח דקתני בה אינו רואה סימן זרחה דאם כן
הכי פריך תלמודא לרב דלטייה ליהווא צרחה דהוה
קא שרי כיתנא צפוריא ולשמתייה מר שמותי ומשני
כיון דלא זמח כיתניה היינו שמתייה הא מאינו
רואה סימן זרחה משמע הא שמותי לא משמתינ
ליה.

אבל אין מכין אותו אין לדקדק משנויה דפרק
מקום שנהגו דקאמר אי מהתם הוה אמינא
סימן זרחה הוא דלא חזי הא שמותי לא משמתינ
ליה מכלל דמנגדין איכא למימר ה"י דלא מנגדין
והא דנקט שמחא משום ערבי פסחים נקט לה וה"ק
אי מהתם הוה אמינא סימן זרחה הוא דלא חזי
הא אנגודי לא מנגדין וכל שכן דלא משמתינ הכא
שמותי נמי משמתינ וכל שכן דמנגדין וזהו שהלריך
להרמב"ם ז"ל להלריך בלשוננו לומר ואין לריך לומר
שאין מנדין אותו ואין לריך לומר שמכין אותו שרצה
להודיענו בזה שפירוש ההלכה הוא צמ"ש כדפרשי.
אחר חצות מנדין אותו נקט למרי שנויי דגמרא
משום דאי נמי זה חוה משמע.

ספר מצות מצות

חזונו י"ח המ"ה ארניו א"י מנרת
נזיק ונסיו י"ח א"י נגה פורר
צ"ב

והוא קל מחולו של מועד כדמפרש לקמיה דחול המועד אסורו כל היום וזה מחזות אצל אין לפרש משום דבחול המועד אין מביאין כלים מביית האומן ואין מביאין זבל לאשפה ואין מושיבין שובבין לתרנגולים וכו' שר' כדאיתא בפרק מקום שנהגו משום דהא דשרו היינו קודם חלות אצל לאחר חלות לא כדמפרש לקמיה. אצל אין זה מחזור דמכיון דאסור שניהם אחד הוא מה לי מחזות מה לי כל היום אצל מלאמי קנה נוסחאות מהספר חזות הגדול שגורסים סחם מוליכין ומביאין כלים מביית האומן וכו' ואינו מוכיר שם עד חלות וכולל להעמידו באתר חנות, גם מלאמי נוסחא אחרת שגורסת בהדיא מוליכין ומביאין כלים מביית האומן אחר חלות ובמקום שאין אסורו אלא מחזות גורס ואין אסורו והיא מילתא באנפי נפשה.

מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ואי קשיא במאי קמיירי. אי בטועין בו באסור מאי אין עושין דקאמר דמשמע אפילו אחר שנודע להם שטעו הא קיימא לן כל דבר שאינו יודע בו שהוא מותר וטועה בו באסור נשאל ומחירין לו. שאומרין לו מותר אתה ואינו צריך לא שאלת חכם ולא חרטה ואי צידעי הפירו ואפילו הכי נהגו בו אסור מאי אריא ערבי פסחים אפילו ימים דעלמא נמי דאף על גב דבעלה דעתן אצל כל אדם כדחניא בפרק קמא דפסחים מאימתי אסור בעשיית מלאכה משעת האור ופרש"י ו"ל אצל קודם לכן אפי' נהגו בעלה דעתן אצל כל אדם ה"מ לאחריני אצל לדידהו לא דלא גרע מנדר י"ל לעולם צידעי הפירו ונהגו בו אסור והא דנקט ערבי פסחים משום אחריני דאולי התם נקט לה לאשמועינן דהאי מנהגא דערבי פסחים עד חלות מנהג של עיקר הוא ולא אמרינן ציה בעלה דעתן אצל כל אדם וכל ההולך שם נותנין עליו חומר מקום שהלך שם אצל בשאר ימים דווקא אינהו גופייהו אסירי מידי דהו כשאר נודרין דעלמא אצל לאחריני לא משום דבעלה דעתן אצל כל אדם ודווקא מהנין החמה אצל קודם לכן פליגו בה רבי אליעזר בן יעקב ורבינו יהודה למר בעלה דעתן אצל כל אדם ולמר לא בעלה אלא קודם אור י"ד בלבד דייקא נמי דקמני מקום שנהגו למכור צהמה דקה מקום שנהגו לאכול עלי מקום שנהגו לעשות מלאכה בטי' באז ולא כלייניהו לכלהו לומר מקום שנהגו בו מנהג אחר עושין ש"מ לפרושי מנהגי דאיח בהו עיקר אתא לאשמועינן דהיי מנהגי מנהג של עיקר הן וחיבין לנהוג בס כל הבאים באותו מקום ולא אמרינן בהו בעלה דעתן אצל כל אדם.

ואפילו במקום שנהגו אין לפרש לא מבעיא במקום שלא נהגו דאגמור מגמרינן אחרולי לא מתחילין אלא אפילו במקום שנהגו נמי אגמורי אין

דמחייבי בהו כל ישראל כיון דכל אחד מביא פסח לעצמו קרבן יחיד הוא ולא קרבן צבור. ועבשו בזמן הזה גמי אסור כמו כן ביום הקרבן כמו בזמן הקרבן כדאשכחן בפרק ערבי פסחים רבי יהודה נשיאה הוה ימיב כל מעלי יומא דפסחא בתעניתא דקסבר טעמא דלא יאכל אדם עד שתחשך משום פסח הוא וסבר לה כי הא דאמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא מודה היה ר' יהודה בפסח שחטו שחרית שהוא כשר אף על פי שצומן ר' יהודה נשיאה לא היה הפסח נוהג משום דכל דבר שצמנין צריך מנין אחר להחירו כדאיתא בפרק קמא דיוס טוב ודלא כהר"ו הלוי שכח דמכיון דמשום פסח הוא דאסיר האידנא דליכא פסח לא שניא לן בין ערבי פסחים לשאר ערב יום טוב שאף על פי שמתחלה לא גזרו אלא מפני החגיגה והפסח שלא יחשלו בהם מכל מקום כיון שצמנו עליו ואסרוהו אין להחירו עד שימנו עליו להחירו ומה שאנו ממירין עכשו לישא וליטן עם הגוים אפילו ביום אידם משום דקים לן בגוייהו דהשתא לאו עובדי ע"ז נינהו אלא במנהג אבותיהם בלבד ולא אמרינן דבר שצמנין צריך מנין אחר להחירו הוא משום דמהיחא דשמואל דאמר ובגולה אינו אסור אלא ביום אידם בלבד ומהיחא דרבי יהודה דשדר קרבנא לאבא ריבא ביום אידם ורבא לבר ששך משום דקים להו דלא פלמי לע"ז משמע דאפי' בזמנא היו מקומות שלא היו עובדי ע"ז ולא גזרו אלא לאותן מקומות שהיו עובדי ע"ז בלבד וכיון שכן הוא אין צוה משום דבר שצמנין ומה הטעם עצמו אין אנו נוהגין עכשו בשום אחד מכל אוחס שאסרו חכמים משום סכנה כגון במים אחרונים משום מלח סדומית ובגלוי המשקין התמשה משום סכנה ארס וזחלי עפר ומנקורי חלנים וענבים ושאר פירות שנמלאו נשוכים משום שמה נשכו נחש מפני שאין מלח סדומית ולא חמת וזחלי עפר מצוי בינינו ולא אמרינן בהו דבר שצמנין צריך מנין אחר להחירו כיון דמוכתא מילתא שלא גזרו אלא במקומות סכנה בלבד שהרי הדבר ידוע שאפילו בזמנא היו מקומות שלא היחה בהן אותה סכנה אצל בדבר שגזרו עליו בכללות אף על פי שלא גזרו בו אלא מפני דבר שהיה בזמנא בכל המקומות ועכשו נתבטל אותו הדבר הגזרה במקומה עומדת דכל דבר שצמנין צריך מנין אחר להחירו ולכן אין להחיר עכשו מלאכה דערבי פסחים מחזות היום ולמעלה אף על פי שלא אסרו אלא מפני החגיגה וקרבן פסח דמכיון שהגזרה אז לא היחה לפי המקומות אלא בכללות שהרי כל ישראל עסקין בפסחיהו אף על פי שעכשו בטל הדבר שבעבור היחה הגזרה הוה דבר שצמנין וצריך מנין אחר להחירו.

12

חששו שטרדת המלאכות יגרמו לו שכחה וישכח ביעור חמצו ותיקון המצה והכנת קרבן פסח, ומשום זה יש מקומות שנהגו שלא לעשות מלאכה כל היום, משא"כ ערב סוכות שאין שם איסור מלאכה מן התורה כלל ואינו כהול ונחפו כל כך על מלאכתו, ולכן לא חששו לשכחה כלל. וכזה שקטה נוחה מעל רש"י קושיית המגיד משנה בפ"ה מהלכות יו"ט [הלכה י"ז] שהקשה גם בערב סוכות יש שם עשיית סוכה והכנת ארבע מינים, יע"ש. ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי.

תוס' ד"ה מקום שנהגו וכו', ופריך א"כ תמיד וכו' י"א בכל יום אסור וכו' ומשני שאני תמיד שהתורה הוציאתו דכתיב ואספת דגנך וכו'. ויתכן תירוץ הירושלמי על התמיד אבל מוספי ר"ח וחול המועד שג"כ קרב בשביל כל ישראל ויהיה ר"ח וחול המועד אסור במלאכה מן התורה, והרי תוס' עצמם כתבו בחגיגה דף י"ח ע"א בדי"ה חולו של מועד, בשם הירושלמי [מו"ק פ"ב ה"ג] דחול המועד אינו אסור במלאכה רק מדרבנן. ונראה דכיון דגילתה התורה בתמיד שוב אמרינן דלאו כתמיד לחוד גילתה התורה אלא תמיד ודכוותיה שכל ישראל מביאים בכלל קרבן בשביל כולם דהיינו המוספין ג"כ אין היום ההוא נאסר בשביל הקרבן במלאכה, אבל פסח אין הצבור מביאים אלא מצוה על כל אחד מישראל ולכן אסורים במלאכה. שוב ראיתי שהרא"ם בביאוריו לסמ"ג [לא תעשה ע"ה] כתב ג"כ הטעם שלא נאסרו ימי המוספים במלאכה הוא כיון שלא נאסר יום התמיד, והנאני.

76

והרא"ם בביאוריו לסמ"ג שם הקשה למה הביא הירושלמי קרא דואספת שהוא במשנה תורה ולמה לא הביא קרא דעשרת הדברות [שם ה', י"ג] ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ואני אומר כשם שערב פסח אינו אסור רק מחצות משום שאין זמן הקרבתו כי אם מחצות, א"כ הוא הדין אם היה יום התמיד אסור לא היתה הלילה אסורה שהרי אין זמן הקרבת קרבן כלילה, וא"כ יש לפרש ששת ימים הלילות של ששת ימים, ויום השביעי נאסר אפי' כלילה, אבל מואספת וכו' שמביא הירושלמי אין כוונתו שאם המלאכה אסורה איך אוסף הדגן. ודוק בלשוננו של הירושלמי שאמר אם כל ישראל יהיו בטלים מי אוסף להם הדגן, ולכאורה לשון מיותר הוא וכך הוה למימר מדכתיב ואספת הרי עושה מלאכה, אבל כוונת הירושלמי שהאי קרא לברכה נאמר, ואספת דגנך תירשך וגו' שיאספו לרוב, ואם כל ישראל בטלים ביום ועושין רק כלילה מי אוסף להם הדגן, שעבודת לילה שעיקרה לשינה לא תספיק לאסיפה רבה. וגם הרא"ם עצמו כתב שם שפסוק זה לברכה נאמר, אלא שאיהו כתב לשיטתו שהוא רק מדרבנן, וכתב שפסוק ששת ימים תעבוד אפשר לחכמים לעקרו משא"כ ואספת לא יעקרו פסוק שהוא לברכה, ושוב כתב דלפי משמעות הירושלמי שהוא מן התורה נשאר בקושיא על שלא הביא ששת ימים, ולפי מה שכתבתי ניחא.

ועוד גלע"ד, דקרא דששת ימים אפשר להתקיים בזמן הגלות שבטלו התמידים, אבל בקרא דואספת מיירי בהיותם בארצם בשלחה, שהרי אחר כך אמר השמר לכם וגומר.

בא"ד ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנאסר אז אסור לעולם. ולענ"ד הדבר צ"ע, דכשלמא אם היה גזירה דרבנן שייך לומר דהוה דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו וכיון שלא הותר במנין אחר נשאר

כאיסורו, אבל לפי מה שכתבו התוספות בשם הירושלמי שאסור מן התורה משום קרבן, ובדבר שאסרה התורה לשייך שנאסר במנין, וכיון שהאיסור הוא מפני הקרבן: אסרה תורה אלא כשמביא קרבן, וכיון שעתה אין לנו קרבן אין כאן איסור תורה, ואין זה דומה להיו נכונים וגומר. תגשו אל אשה שהוצרך הקב"ה להחירו [ע"י ביצה ה' ע"ב] דשם נאמר אל תגשו אל אשה, אבל כאן בערב פסח וכי אמר הקב"ה לא תעשו מלאכה בארבעה עשר בניסן, הקב"ה אמר לא תעשו מלאכה בעת שתקריבו הפסח, וכיון שאין פסח בזמן הזה לא נאסר כלל.

ועפ"י זה יש ליישב שיטת הרז"ה [ט"ז ע"ב מדפי הר"י] שהתיר בזמן הזה, והרמב"ן במלחמות והרא"ם שם בביאוריו לסמ"ג השיגו עליו מרבי [יהודה נשיאה] שהיה מתענה בערב פסח, ורב ששת לקמן דף ק"ח ע"א, וקאמר שם נימא קסבר משום פסחא, והרי בימיו לא היה פסח, אלא ודאי כשנאסר בזמן הפסח אף בזמן הזה אסור. ולפמ"ש אין זה ראיה, דאכילה גזירה דרבנן ושייך דבר שנאסר במנין אבל המלאכה אינה גזירה דרבנן אלא יום טוב של תורה בעת הקרבת קרבן ומעולם לא גזרו בו רבנן דבר. ואולי דעת הרמב"ן והתוספות דאף להירושלמי אעפ"כ היה בזה גזירה דרבנן, דהרי כל ישראל אסורים מחצות היום ומעלה, והה"ה היה טמא ומי שהיה בדרך רחוקה, דרדאי משנתנו לא על ירושלים [בלבד] נשנית, והרי אלו לא הביאו קרבן. וצריך לומר כיון שקבעה התורה יום טוב ביום ההוא לרוב ישראל העושים הפסח, גזרו חכמים על הטמאים ועל הרחוקים.

ע"ב מאי איריא ערבי פסחים וכו'. רש"י נדחקו שהקושיא למה הוצרך לומר עד חצות. ולפענ"ד לפמ"ש לעיל ברש"י [ד"ה שלא] במשנתנו לתרץ קושיית המגיד משנה דלהכי חמרו ערב פסח מערב סוכות לפי שאז נחפו במלאכה קודם חצות שהשעה עוברת שאח"כ ודאי אסור ומתוך החפזון יבואו לידי שכחה, וא"כ קושיית הגמרא מאי איריא בערבי פסח וכו' אפי' ערבי שבתות וימים טובים נמי, וא"כ גם אז נחפו למלאכתו קודם חצות, והדרא קושיא לדוכתא מאי שנא ערבי פסחים דנהגו בו איסור קודם חצות, מערב סוכות, ועל זה משני דשם אינו נחפו לפי שיש לו גם אחר חצות זמן עד המנחה, ועוד דהתם רק אינו רואה סימן ברכה וכו', לכן אינו נחפו כל כך כמו בערב פסח.

ומהרש"א במשנתנו הקשה על קושיית הגמרא מאי איריא, דלפי מה שכתבו התוספת בשם הירושלמי דבערב פסח איכא איסור תורה, א"כ מה ענין ערב שבת ושאר ערב יו"ט שאינן רק מדרבנן לערב פסח. וכתב מהרש"א שאין זה דבר מפורש במשנתנו שהוא איסור תורה. ולכאורה דבריו צ"ע, דאטו שמתא מפורש במשנתנו דמשני ליה הכא שמותי נמי משמתנין. ונלע"ד דעיקר הדבר דבערב פסח איכא איסורא, ומאן דעביד איסורא ודאי משמתנין, משא"כ במה שאמרו אינו רואה סימן ברכה ליכא איסורא, ובמשנתנו מפורש האיסור, שהרי קודם חצות במקום שנהגו שלא לעשות ודאי שאית ביה איסור, שאם לא היה המנהג רק שמי שעובר אינו רואה סימן ברכה לא שייך בזה מחלוקת, דמה איכפת לזה אם חבירו אינו מקפיד על סימן ברכה. אלא ודאי מדתנן ואל ישנה מפני המחלוקת מכלל דבעובר על המנהג איכא איסורא, וכיון שמשנתנו

מדה עד חצ
ים אמר ה
שפל ונ
פא בזה, והו
ראה דשפל
ונו עושה מ
היה לזה ש
תא לא עבי
עשות במעלי
כת מחשב עו
תמת מפנקות
קום לומר ד
קמ"ל
ים איתביד
הא ודאי
גארווא לא אי
היו חכמים
שם היה מנ
ברייחא הו"ל
עין בתוס' ב
זוכי אביי נ
ברייחא מיירי
ברייחא במנהג
לא אסרה אלא
התוס' מכת קו
זכרייתא מי
אלא דאכתי
חשוב,
מירי באינו ח
בנותאי שנו, ז
מתניתין על ז
עליו חומרי מי
אביי לשיטתו
שנה מפני הו
שעושין למקום
על זה אמרה
פפניהם דשייך
מדפי הר"י] כ
מקום דבר זה
התוספות הוא
הברייחא שניו
מפרש רב חסו
ש"י, ואם כן
שלך לשם, ה
וברייחא מיירי
תסדא שפיר ז
קושיית אביי ו
בזה אמרתי
מי אתו
שמה על אביי
תמא הוא זה ז
רב יוסף להש

14

ד שם ע"ב נמ'. איזה חג שאתה קורא וקולר בו כו'. לפוס מאי דכתיב בצמה דוכתי צהוכותו לכל דהתורה המירה כפי' לא מזו רבנן למיגור עליה איסור לא תקשה מהכא למאי דכתיב התוס' בד"ה אלא לאו כו' דמדריבנן אסור צמלאכת יום טבוח והא הכא דהתורה המירה יום טבוח צמלאכת ד"ל דהכא לא אחא קרא לשרויי אלא לאשמועינן משלומין לאחר י"ט ומאי דאמינא דלא מזו חכמים לאסור דבר שאתה עולה שנהא עליו דוקא דאתא קרא להכי לשרויי כההיא דספק דבר שאתה עולה הלכה להחיר לא מזו לאסור. ולפוס מאי דכתיב רמב"ם בפרק ו' מהלכות כלי המקדש וז"ל, יחיד המתנדב ע"ס או גזירים צמערכה אסור צאותו יום בהפסד וצמעיית וצמלאכה כו' ודבר זה מנהג ע"כ. כפי זה לא קשה דחז"ל לא אסרו צו מלאכה שהמירה תורה אלא נהגו צו עשות י"ט בהקריבם לפני ה' אי נמי אפשר לומר דמאי דאמרה תורה וקראתם וצקורכסם לא דביום קריאה יקור אלא ה"ק חג שאתה יכול לעשות צו לפעמים קריאה לפעמים קצירה הא כיצד יום משלומין וקראתם יום שאינו משלומין קצירה ולא למימרא דמדאורייתא אסירה קצירה יום טבוח אלא לומר דלא החיר הכתוב קצירה ביום טבוח להדיא והלכך מהכא משמע דמלאכת קצירה ביום טוב מיהא אסורה מדאורייתא. ורמב"ם צפ"א מהלכות שבת י"ט כתב וז"ל, כל העושה צון מלאכה שאינה לצורך אכילה כגון צנה או הרס או ארג כו' ע"כ. משמע דוקא אלו אצל קצר ודש חורה איסורייהו מדברי חכמים. וכתיב עוד שם וז"ל, כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ט כו' אסרו חכמים לעשות אותה צ"ט גזירה שמה יניח כו' ונמצא י"ט כלו הולך וימנע משמחת י"ט ומוה הטעם לא אסרו הוצאה צ"ט כו' כדי להרבות בשמחת י"ט כו' אצל שאר מלאכות שאפשר לעשות מע"ט כו' אין עושין צ"ט כיצד אין קולרין ולא דשין כו' ולא מקרדין כו' שכל אלו וכיוצא בהן אפשר לעשות מע"ט כו' ע"כ. משמע דאם קצר ודש צ"ט לאכול צ"ט אינו לוקה מן התורה אלא מדברייהם מחמת שאפשר לעשות מע"ט גזרו עליו כדי שלא יבטל משמחת י"ט. וכן ראיתי שכתב הרב המגיד וז"ל, דעת רבינו שכל מלאכות שהן באוכלין מותרות גמורות דבר תורה כגון קצירה טחינה כו' אלא שחז"ל אסרו וכו' וקשה אם כן מאי דייק הכא ובקמחן דבבב"ר ר"ל ודבב"ר ר"י קצירה מי שרי אסיפה מי שרי כו' שרי ושרי, אלא ודאי דמדאורייתא אסירה ולא מיבעיא צ"ט אלא אפילו צמ"ה משמע דקצירה ואסיפה אסירה דקראמר ר"י אלא מעתה חג האסיף כו' חולו של מועד מי שרי כו' ע"כ. משמע דאסיפה אסורה צמ"ה דהא עלה קאי.

והרמב"ם פ"ו מה' י"ט כתב וז"ל, חולו של מועד כו' הואיל ונקרא מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כו' והעושה צו מלאכה האסורה מכין אותו מכה מרדות מפני שאיסורו מדברי סופרים עכ"ל. דעת הרב גלויה דכל מלאכות אפילו מלאכה שאינה צורך אכילה מותרים מדאורייתא והדברים תמוהים דחלמולא קורא לא כוה אני אומר. והרב המגיד כתב שקוצר הרמב"ם דחולו של מועד דבר תורה מותר בכל מלאכה והבדיחות המוכרות בפרק אין דורשין אסמכתא בעלמא וכו'. ובאמת שהסוגיא דפרק אין דורשין מורה שהוא מן התורה כו' עכ"ל. ואין דבב"ר די השיב נפש בדעת הרמב"ם והתוס' בד"ה חול ש"מ כתבו ליישב דברי ר"י דקראמר חול המועד מי שרי דה"ק כיון דסמכי אקרא לאסור לא מסתבר לאוקומי קרא דשרי. ותמיה אני למה העלים

דהא קיימי עניים פשיטא מהו דמימא כיון דצמעינא דקרבות כתיבא עד דעברו עליה ג' רגלים כקרבות קמ"ל דהתם הוא דתלינא רחמנא ברגלים אבל הכא לא דהא שכיחי עניים ע"כ. משמע דכל דאיכא בעל דבר קמיה דאלו הוא חייב לתת חייב לאלתר ומינה למתנות עניים ומעשר א' לוי' דאיכא קמיה חזירו שעליו מוזהר לתת לו לא תלי ברגלים. ותדע דקראמר הש"ס פשיטא דאי קיימי עניים דמחייב לאלתר והוצרך לשנויי דקד"ה וכו'. הא לאו הכי פשיטא דמחייב לאלתר. נמנינו אומרים דכל מלחא דקיימא צמתינה למכריה אי קאי קמיה מיחייב לאלתר. ודין זה כתבו רמב"ם צפ"א מהלכות מ"ע וז"ל, האומר הרי עלי סלע לזדקה כו' חייב ליתנה לעניים מיד ואם איחר עובר בכל תאחר ע"כ. ומינה אתה למד לכל שחייב לפרוע לו מדין שמים כגון מתנות עניים ומעשר א' הניתן ללוי אם ישנו למקבל ולא פרע שיטנו בכל תאחר ולא הוצרך רמב"ם לפרש משום דמוכן הוא הדבר וכדקראמר הש"ס אמלתינה דרנא פשיטא ואם ליתיה למקבל אינו עובר, והגם דתנא פני מתנות עניים ולדקות צברייתא דג' רגלים הא אתא רנא ופירשה לאלתר הוא דמחייב ולא מנא ג' רגלים אלא אסררר דתנא צמתינא ומעשרות דקמי מחייב מיירי צמעשרות הניתנים לוולת כגון מעשר א' או מעשר עני אבל מעשר שני ומעשר שהמה לא צאו לחיוב כל תאחר דהא חדידה הוא ואין צורך צו מאמר משלומין ליאמר עליו מאמר ולא תאחר לשלמו, והגם דבפסקיתא קמי להדיא צברייתא דלא תאחר וז"ל, דמעשרות דכתיב וכל מעשר הארץ כו' ע"כ. דמוכה דצמעשר צ' משעתי בהכרח לומר דאסמכתא בעלמא ותדע דקמי חסם צהדי מעשרות הפסח ומה שייכות יש לקרין פסח צלא תאחר אלא תנא סמך לכל הקרנות צהאי קרא. והמשכיל יבין דאין דינס נכלל צלא תאחר לשלמו דהא אין פסח צמשלומין אם עבר יום י"ד וצמו שאנו אומרים גם כן צדין הדקה דאין דינה שזה להאמורים צפסוק אלא דהתנא כלל הכל ה"נ אמרינן דניקט מעשרות לענין העלאת מ"ס לירושלם שצריך להעלותו אבל אינו נכנס בגדר מאמר לא תאחר לשלמו לעבור צלא צבול ג' רגלים. ומה שכתב רמב"ם דעובר עלייהו צעשה ברגל א' דין זה עיקרו צפסוק וצאת שמה והצאתם שמה וכו' דמנוה הכתוב להציא אח כל נכסי קדשים שיש צידו ושם הזכיר להדיא מעשר בהמה ומעשר דגן כדקמי ר' עקיבא וז"ל, ומעשרותיכם צ' מעשרות הכתוב מדבר מעשר דגן ומעשר בהמה ומשמע מעשר דגן צין מעשר הניתן לוולת שהוא מעשר א' צין מעשר הראוי לצעלים צירושלם שקבע לו המקום זמן צבואו למקום ואם לא הציא בעל עשה, ולזה כתב רמב"ם אחר נדרים כו' ומעשרות פי' כל מין מעשר ומתנות עניים וכו' והגם דמתנות עניים לא רמיזי צהאי קרא דהוצאתם שמה סוצר רמב"ם מידי דהוא אמעשר א' שניתן ללוי שנאמר צפסוק מעשרותיכם ופירש ר' עקיבא מעשר דגן וליכא לדחויי דילמא מעשר שני קאמר דמאן פלג לך לך סחס קאמר ומעתה לא שנה ג"כ שאר נדרים הניתנים לעניים. ומה שכתב הרמב"ם צפ"א מהלכות מתנות עניים, אם אין עני יפריש ויניח עד שימצא עני. דמשמע חו לא צריך מידי לא היא דסמך על מה שכתב כאן צמתנות עניים מ"ע להציא ברגל א' ואחא בכלל מתנות עניים וא"ת מנ"ל לרמב"ם שיפריש מיד דמשמע מדבריו דלא קבע זמן הא לאו קושיא היא דמן הראוי הוא להפריש מיד אלא שאינו עובר צעשה אלא עד עובר רגל א' לזה אמר יפריש ולא קבע לו זמן ולעולם אינו עובר צעשה עד שיעבור רגל א' וסמך על מ"ס צפ"י מהלכות מעה"ק.

ספר ראשון לציון
הזמן מוגדר ח"מ נ' ז' אר צ"ג

רבה היא בלי ספק, אבל מפני שנעשה על מזבח הפנימי אין ראייה, דאיפוך אנא עולה הוקטר על אש שלמעלה וקטורת על אש של הדיוט מהגחלים הנקחים ממערכה שניה של קטורת ומעולם לא ירד אש של מעלה לשרוף הקטורת. ומה שכתבו תוס' סוף תגיגה ד"ה ושאין בו אלא עובי דינר וכו', דמשמע דבמזבח הפנימי היה אש של מעלה. כבר כתב בפלתי סי' מ"ג ססק"ז גבי שיעור דינר זהב וטחול יע"ש. ובח"י חולין שלי פרכתי כל דבריו והעליתי פירוש אחר לפע"ד אין כאן מקומו, מ"מ אמת דבפנים לא היה אש משמים. גם מגמומו במוהל שנולד במזל מעשיר, אמר מכ"ת נהי שנולד במזל שיהי מוהל, מ"מ אינו מוכרח שיתנו לו למול. זהו דבר המפליא השומע, והרי ר' נחמן ע"כ שלא ברצונו דחקו מזלו לגנוב, ומכ"ש שיהיה כך במזלו שזה ימול ע"כ בנו של פלוני. ובאמת כאן הי' לו מקום לתפסני תפיסה מעליא ולומר, נהי שעפ"י המזל נעשה אדם מוהל, מ"מ איכא נמי מוהלים שלא במזל, אלא מרצונם בחרו במצוה ההיא, וכי מי שנולד בצדק א"א למול. וא"כ הרי ד"ל (חולין ט, א) הזהירו לת"ח להיות אומן בכתב שחיטה ומילה, וכי כל ת"ח במאדים נולדו. וא"כ הרי איכא מוהלים דלאו במזל תליא ולהם ראוי שנעשרם ונושיעם וזה היה פקפוק הראוי.

76 [ז. תספורת לבעל ברית בימי הספירה]

ואחר שעלו בידינו דברי ר' פרץ כהוגן, הבנתי טעם מ"ש בש"ע (סי' תצג סעי' ב) דנוהגין להסתפר לצורך המילה בימי הספירה. והנה הוא אבל גדול ליהודים ובפרט בארצות אשכנז שמחמירים בשבת לפני שבועות כמו שבת לפני ט"ב, כי היה הריגת הקהלות בגזרת תתניו ר"ל. ודבר גדול דבר רבינו קלונימוס בקינה המתחלת מי יתן ראשי מים, אמר שם וכי אין להוסיף מועד שבר ותבערה ואין להקדים זולת לאחרה תחת כן היום לזיתי אעירה. אמר הגאון ד"ל כי להיות שאין לקבוע ב' ימים מרים בשנה, ולעקור ט"ב ולקובעו ביום מיתת צדיקים האלו גם כן אינו נכון, משום אקדומי פרוענות לא מקדמי. והוא עפ"י ש"ס מגילה ה' ע"א יע"ש. ע"כ מזכיר מיתתם בט"ב.

הרי לפנינו כמה קשה היה עליהם אבילות הזה, ומדוע הקילו בתספורת למילה מה שאין צורך למילה. אע"כ משום הר דר"פ הנ"ל שהוא כמקריב קרבן, וכל מקריב קרבן עשה י"ט בימו.

ויש בזה עיון בתוס' ר"פ מקום שנהגו (פסחים נ, א) ובתוס' תגיגה י"ז ע"ב ד"ה אלא לאו וכו'. וצ"ל להתוס' דחגיגה שס"ל שהוא מדרבנן, מ"מ שפיר פריך בירושלמי מואספת דגנך דכל מה דהתירה התורה בפירוש לא אסרוהו חכמים כמ"ש תוס' פ' איזהו נשך ס"ד ע"ב ד"ה ולא ישכור. ויעמ"ש ט"ז י"ד רס"י קי"ז בזה. ואף דבאיסור מלאכה ביום קרבנו פי' בירושלמי שאינו ראוי שיקריבו קרבנו ויהי' הוא פונה לכרמו וזיתו, ואפשר דהוה רק כמו איסור מלאכה ביום תענית צבור, שיהיה פנוי ליום התענית ולאסיפה. מ"מ הרואה יראה שהיה י"ט גדול ליהודים ביום הקרבת קרבן, ועיין בתוס' תגיגה י"ז ע"א ד"ה אין כה"ג מתלבש וכו' ויעיין מג"א סי' תצ"ד סק"ג. וידוע הוא שלא כל הנכנס למקדש עשה י"ט ולא צריך תגלחת (וספרים) רק אנשי משמר (תענית יז, א) משום הקרבן ולא משום המקדש כי קדושת המקדש משום הקרבנות. ומזה נהגו להצריך שינוי בגדים ותגלחת ביום המילה בכל ימות השנה, כי יום הקרבת קרבנו הוא. ולא יתעקש המתעקש אם כן ה"ל בהכ"נ כביח המקדש משום שמקריב בו קרבנות. זה אינו, אטו מילה יש לה שייכות לבהכ"נ, ויש לנו רשות למול בכל מקום ואין לבהכ"נ אחיזה במילה כלל. מ"מ ראו אבותינו לדחות אבילות ימי הספירה מפני מילה שלא יכנס להקריב קרבנו כשהוא מנוול. והרי בני סנאב בן בנימין דחו ט"ב שנדחה משום י"ט דידהו (עירובין מא, א), ה"ה מילה דלדחי אבילות דימי ספירה.

ומכיוון שזכינו להבין דברי ש"ע בימי ספירה, נלמד מזה לימי מצרים ג"כ אע"ג שלא הוזכר בש"ע, וכן הסכים הגאון מהר"ם א"ש (ח"ג סי' ל"ז) ולו שומעין שאמר כהלכה. L

[ח. בענין הנ"ל בבין המצרים]

ולפי שראיתי בדברי מכ"ת שיש לפניו בהעתקת דברי שום דלוג באיזה שורה על כן אפשר

כ*. ראה מש"כ בזה בהערותי לתוס' הרא"ש תגיגה יז, ב (מה. מורה"ק) בשם המקד"ד דאין כאן מחלוקת דתוס' בפסחים מיירי בקרבן פסח הקבוע לו זמן לכל ישראל, ואלו תוס' תגיגה מיירי בקרבן יחיד שאין קבוע לו זמן מסוים.

דברי בקיצור. והוא, כ עצמו שאנו אוסרים תנ הוא משום שבלאו הנ שבת, ובמילה לא שייך והנה לזה היה קשה שרגילין ומקפידין להג השנה, ואפ"ה נוהגים שבימי ספירה ובין הן להתיר לה

ועל זה כתבתי סברא: לאבילות בצבור היינו כיבוס ותספורת. להסתפר בכל יום, או נ היה די באבילות זה השבוע, וכן בלבנים. מ מסתפר כי אם בערב האבילות להצבור כלל, לכבוד שבת. אמנם ב מנכרא אבילות היכר התספורת. ובוה ישבתי בלבישת בגדי שבת והדברים נ ומה שערער דה"ל לו עכ"פ ויהי' היכו באשכנז נוהגין כן, שי במדינות אלו מה גבוה כל הרוצה לפקפק פקני שלו, ואי דייקנין כו פקפוקים כיוצא באלו ע

[ט. נמילת ז

ודברי הגהות אשר"י ליה לאסור ה' שביאר כן בהלכות שנ רק ליקוטים מא"ז וו וכדומה. אלא דהכא (תענית כו, א) בחמישי קאי. ויש מזה ראייה צפרנים בחמישי כאשר מזה להתיר. לכן כתב ולא אתספורת. והיה יותר נאה, דאם כפי ז דכתב הג"א, הא בשש

ע"ג חתם סוכו
אורח חיים חלק א
מכון המאור
4. המועד 44 עמ' ג' י"א ס"ט

פרק מקום שנהגו

ד תוד"ה מקום שנהגו וכו' ומשמע התם דמדאורייתא

אסורה. וזכ"ז ג"כ אסור כמו"ש הרא"ש ונראה שאחמד"ר ואפשר דהטעם שמה יבנה במקדש וכדליתא ג"כ (ל.) והרא"ש הביא ראיה מפרק בכל מערבין (מ"א.) עיי"ש אבל הר"ן כתב דאפשר שהוא מדרבנן ואסמכוהו אקראי, ולפי"ז ל"ב מאי מתרין הירושלמי שהתורה הולתה מכלל דכתיב ואספת דגן ומה צדק עכ"פ נאסור מדרבנן ויזכר בהש"י חת"ם א"ר"ה סי' קנ"ט צד"ה ואחר שעלו עפ"י הע"ז צו"ד סי' קי"ז סק"ל דכיון שהתורה התורה בפירוש אין כח ציד הכמים לאסור, וכן ל"ן בגליון מהרש"ל צו"ד שם, ולפי"ז ל"ל דמה שנאסר ח"כ צו"ז הוא כמו"ש המחזירי דדבר שנאסר צמנין ח"כ שצטל הטעם נר"ך מנין אחר להחירו, וזהו יתבאר לנו שיטת הבוצרים בשו"ע רס"י חס"ה שהותר אמורה לעכו"ם צע"פ, ואף דע"פ דינו כחז"ל"מ וצחוק"מ אסרו אמורה לעכו"ם התם משום דעיקרו מה"ט וכמו"ש התוס' צו"מ (ל.) בתוד"ה אבל, ומש"כ צע"פ שיעקרו מד"ם לא אסרו אמורה לנכרי וכ"כ בצ"חור הגר"ה שם סק"ד וע"ע בשו"ת בית הפרים יו"ד סי' ס"ב.

ונראה דאף להחוס' שסוצרים שהאסור הוא מה"ט אין אסורו חל לאלו שראויים להקדש אבל אלו שפטורים מהקדש אין עליהם אסור מלאכה ולפי"ז ח"כ צו"ז אלו שפטורים מהקדש מותרים במלאכה ח"כ אחר חלות [דצוה איירי הירושלמי] דלא מסתבר שצו"ז ניתוסף אסור ח"כ למי שאינו צד הקדש, ול"ל דמשום לא פלוג נאסר לכל, ומלתי צבאר יתקן אהע"ז סי' א' ענף ו' צד"ה ולכאורה, שכתב בפשטות דעמא ומי שהיה צדך רחוקה היה מותר לעשות מלאכה צע"פ, אבל צל"ה כתב כמו"ש.

שיטת שליטת היא שיטת הרז"ה דצו"ז ח"כ אחר חלות תלוי במנהג, והקשה עליו הראב"ד דיש לאסור צו"ז מטעם שמה יבנה המקדש, עוד הקשו במלחמות ובראב"ד על הרז"ה מהא דלמרינן דכל דבר שנאסר צמנין נר"ך מנין אחר להחירו ואף שצטל הטעם לא צטל האיסור, ונראה דאפ"ל דאסור הרז"ה דדוקא היכא שגזרו לאסור משום איזה טעם אמרינן דאף שצטל הטעם לא צטל האיסור אבל כאן לא נאסר משום גזירה חלל שהוא יו"ט לצטל הקרבן ומשום לא פלוג אסורו לכל ועמאל דהבקדש עושהו ליו"ט וממילא נאסר במלאכה וכיון שצטלה הבקדש וליכא יו"ט מה"ט יאסר במלאכה, וזהו מהור"ן מה שהקשו על הרז"ה מהא דפי ע"פ (ק"ה.) דר"י נשיאה ותיב צתעניתא כל מעלי יומא דפסחא דילמא אחי לאמועתי מלמעבד פסחא, ואע"ג דהשתא ליכא פסח מ"מ האיסור שהיה צמנין הבית לא צטל וכמו"ש החוס' שם, ולפי דבריו ח"ש דאיסור חכילה צע"פ הוי ככל גזירות חכמים דאף שצטל הטעם לא צטלה בגזירה, ועד"ן כתב ג"כ צל"ה, ומה שהביא הרא"ש מפי בכל מערבין דר"ה צ"ל היה אחר החורבן חלל כיון שאבותיו היו מקריבין קרבן צו זיוס ועשו צו יו"ט כל משפחותיו וזהו צו יו"ט לעולם, אפשר דהרז"ה יפרש שהיה להם יו"ט משום מנהג שנהגו על עמאם ולא שהיו אסורים מעיקר הדיון וכמו"ש הרמב"ם צפ"ו מהי כלי המקדש הי"ע שאסור משום מנהג.

ובטעם האסורים מדינה לאחר חלות לדעת הראב"ד הוא משום שמה יבנה המקדש ולהמלחמות דדבר שנאסר צמנין נר"ך

איסור חמץ ח"כ צהולין אין הפסול מחמת קודש והשתתחו בכל דבר ויכול לבערו ח"כ בשבת.

ולמול את בנו. כתב המג"א סי' חמ"ד סק"ל דצטור חמץ קודם למילה משום דככל שעתה ושתתח עובר מש"כ מילה, וכתב ע"ז במחנות השקל שם הוא גם מילה שלא צמנה כל שעה עובר ותמה עליו בדבר אברהם ח"כ סי' א' סק"ב דהמג"א איירי במילה צמנה ואין עובר חלל בסוף היום ומש"כ השביתו עובר בכל רגע, אבל במילה שלא צמנה דעובר בכל רגע אי"כ יש לומר דהשביתו לא עדיף מנייה וכן מוכח ממכר"ם חללוה שכתב לאו דחמץ עדיף וקודם איסורא והיינו דשביתו המילה הוא בסוף היום ומש"כ השביתו הוא מחלות, וזהו דלא כהמשנה ברורה שם.

דף מ"ט ע"ב

עם הארץ אסור לאכול בשר. וכתב המכר"ם חללוה כיון שאינו צקי בהלכות שחיטה יבוא לפעמים לידי מכשול בחסרון שוחט ולפיכך אין האיסור חלל צבאר ולא דגים ע"כ, אמנם לפי מ"ש צע"פ בשער המלוח פ"י עקב, נראה שאין לחלק בין בשר לדגים, ולפי"ז אין לגרום בשר בהמה.

מותר לנוחרו ביוהכ"פ שחל להיות בשבת. ועטם הדבר משום שאז הפגם של הע"ה מגיע למקום גבוה מאוד וכמו"ש הארז"ל בשער מאמרי רז"ל ובשו"ע הארז"ל בפרק קביעות התורה סעיף י"ח ח"כ מהחוס' שלפנינו מצוה דכ"ש צבאר ימות השנה.

אלמלא אנו צריכים להם למ"מ היו הורגים אותנו. ראה ביאורו בחכמת מנוח.

שנה ופירש קשה מכולם. ושמעתי כיון שכל הגדול מחזירו יארו גדול הימנו, וכיון שלמד נהגדל יארו צוהר ואח"כ כשפירש אין לו חת הצולין נגד יארו.

חזרתו בטומאתו. ופי' רש"י ומדרבנן היא, ולכאורה זה סותר למ"ש רש"י במשנה שהוא מה"ט, ח"כ לפמ"ש הרא"ש בתוד"ה ושרפו ח"ש, והנה לעינת רש"י (ל"ג:) ל"ל דאיירי כאן לענין לעמא אחרים, ועכ"פ לכו"ע נר"ך טעם מה ענין טומאה לחיוב חזרתו בחמץ ואף ציולא הוא אצעי דלא איפשטא חי גזרו טומאה על היולא לקמן (פ"ה.) ולי"ע. (עי' מנ"ח מילה קמ"ג [כא. א. ב.]. ובחז"ל קדשים קמא סי' ל"ז סק"ב.)

דף נ' ע"א

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. עיי' שו"ע הרב ב' ת"ח פרק א' סעי' ד' מ"ש צטם חכמי האמת.

זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור. כתב צחי ר"י הלוי עה"ח דשם הכתיבה הוא מכלל תורה שכתב ושם הקריאה הוא מכלל תורה שצ"פ הנמסרת מדור דור ולכן נקט גבי שמי לעלם וגבי זכרי שהוא שם הקריאה נקט לישנה לדור דור שהוא ככלל תורה שצ"פ שנר"ך להמסר מדור אחד לחזירו כדון תורה שצ"פ ועוד אפ"ל דגבי י"י שהוא שם הכתיבה כתיב לעלם כיון שגם לעוה"ב יהי כן אבל

הרב"ה ל שמואל דרובן א"י צבאר וכו' צ"ל

הירושלמי על גמי' דידן דבגמי' דידן חני' איסורא וצירושלמי קאמר שאינו אלא מחמת מנהג שנהגו הגוים.

אמנם אפשר לפרש דעת רש"י באופן אחר דכאן איירי אף לאחר שהבדיל אלא שהבדיל מיד עם זאת השבת ולא המתין להוסף מחול על הקודש ומיד עושה מלאכה ושיעור ההוספה ע"ז קאמר צירושלמי עד דתחפני סידרה היינו שישלים התפילה וצוה ליכא איסורא ורק אינו רואה סימן צרכה והבגמי' בשבת איירי קודם שיבדיל דצוה ליכא איסורא ולא מנהגא וימלא שהירושלמי אינו חולק על גמי' דידן, וצוה דשבת דאסור לעשות חפציו קודם שיבדיל יש להסתפק אם משום דעדיין נמשכת קדושת השבת קודם שיבדיל וגדרי המלאכה הוא כמו במלאכה שבה שאסור חפציו מלאכה שאין צו עורה, או דהאיסור הוא מחמת דרמיא עלי' חייב הבדלה לכן אסור להעסק בחפציו קודם קיום מצותו וכדרך שאמרו שאסור לעשות חפציו קודם שיחפלו ולפי"ז אין גדר המלאכה כגדר מלאכה שבה אלא שאסור דוקא מלאכה שיש צו עורה וכן דעה רבינו ירוחם שהצוה הב"י צוה רש"י להבדיל נר או להזיף מרשות לרשות ח"ל לכל זה, וצוה מיושב מה שתמה עליו הב"י עיי"ש, וכן ביאר בחי' ר"יו הלוי הג"ל שיטת הרמב"ם פכ"ט הל"ה ה' מהלכות שבת שכתב: וכן משילא היום אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה או לעשות כלום עד שיבדיל עכ"ל ומצוה דאיסור דעשיית מלאכה כוי באיסור דאכולה ושתיה וטעמיה דיעקב איסורן משום חובת הבדלה המועלת עליו ואין לאיסור מלאכה זה ענין כלל עם קדושת היום ומלאכה שבת, ואינו חלוי בשם מלאכה האסורה בשבת עיי"ש בארוך.

אמנם בעור צוים רש"י הצוה הכך דשבת דאסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל והצוה שם מחלוקת אם סגי במה שהבדיל בתפילה, ואח"כ הצוה הא דאמרינן דהעושה מלאכה במז"ש אינו רואה סימן צרכה דוקא קודם הבדלה קאמר כדא"י צירושלמי בני נשי דנהיגו דלא למעבד עבידחא וכו' באפוקי שבתא וכו' עד דתחפני סדרא מנהגא פי' עד שישלימו סדר התפילה מנהגא עכ"ל, ולא זכיתו להבין דלפי"ד שהירושלמי מייירי קודם הבדלה וא"כ להסבירם דלא סגי בהבדלה בתפילה והוא דעת הרא"ש אינו חלוי עד השלמת סדר התפילה דאפי' אם כבר השלימו התפילה מה צדק כיון שעדיין לא הבדיל, ואחמ"י שליט"א חירן דלכרא"ש יתפרש דברי הירושלמי דתחפני סידרה היינו לאחר הבדלה על הכוס שדרכם ה"י לקדש ולהבדיל צביהכ"ס להזיף את האורחים וכדאיתא צ"י ערבי פסחים ועוד קשה דבגמי' דידן חני' איסורא וצירושלמי איתא שאינו אלא מנהג שנהגו הגוים וכו'.

צ"ב למה לריך לשנות מוצאי יום הכ"פ כיון שכבר אמר מוצאי שבת ומוצאי יו"ט למה יגרע יום הכ"פ וכו'.

שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא עביד במעלי שבתא. ופירש"י מזהו שלא לשמח מיבא הוי דאמרינן לקמן יעסוק אדם במצוה וחפציו שלי"ש, ולכאורה הוה דוקא במצוה דקום ועשה ולא בשו"ת, וכן איתא בגמי' קדושין (ל"ט): העושה מצוה אחת מעיזים לו עשה אין לא עשה לא ורמיהו יש ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ח"ל התם כגון שבת דבר עבירה לידו ויזיל ריווחה ופירש"י דכפוחה הוהר או הזיזה וחירה וזו. אבל אם

דלעטם הראב"ד והמלחמות דמשום קרבן חל דין יו"ט על ע"פ יהא אסור אף בהספד ותענית וכמו"ש הרמב"ם צפ"י מהי' כלי המקדש אף אם נאמר שהאיסור הוא משום מזה ומרור ח"כ אין דין יו"ט עליו ומוותר בהספד ותענית, ואין להוכיח מהא דלקמן (ק"ה). רב שבת הוי יתיב בתעניתא במעלי יומא דפסחא, שהרי כתבו החוסים שם דלא התענה ממש, וכן מוכח מלשון הרמב"ם שכתב "גדולי החכמים היו מרעיזים עלמס" משמע כהחוסים דלא הוי תענית ממש, וצוה מפורץ קושיה המשנה למלך צפ"י מהי' כלי המקדש דרי' שבת דיתבי בתעניתא קאמר בגמי' דסבר כגן צחורה דמכשיר פסחא ששטו שחרית וברי' אדרבה הקרבן הוא סיבה לאיסור התענית יע"ש בארוך ולפמש"ל ח"ש, אף צומים סופרים מוכח בהדיא שהי' תענית ממש, וזה הכל לאחר חלות.

וקודם חלות ג"כ מלאנו צוה מחלוקת, לרש"י המלחמות והר"ן, העטם שלא יערד וישכה שחיתת הפסח ותיקון מצה ומרור ולהרמב"ם צפ"י מהי' יו"ט הוי"ח וכמו שביאר צמ"ח שם, בטעם משום הקרבן קרבן, ולפי"ז נראה שחל דין יו"ט על היום וממילא יאסור אף בהספד ותענית במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה [וכמו ש"ל לענין לאחר חלות] אבל לרש"י והמלחמות שהוא משום שלא יערד, האיסור הוא רק על מעשה המלאכה ולא שחל דין יו"ט על היום וממילא מותר בהספד ותענית.

דף נ' ע"ב

מאי איריא ע"פ. ע"י לקוטי פרי חדש רס"י ר"ג.
סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן לי' הכא שמותי נמי משמתינן לי'. ע"י רמב"ם פ"ה יו"ט ה"י וצ"חור הלה רס"י ר"י.

כתב הכס"מ צפ"י מהי' ח"ת הו"ד דמפקק ומזלל בדברי סופרים הוא חמור שחייב נדוי ומשא"כ בעובר על דברי סופרים אינו חייב רק מכת מרדות עיי"ש, ולפי"ד קשה מג"ל לגמי' דעושה מלאכה צ"פ אחר חלות דמשנתיים ומ"ש מכל איסורי דרבנן וכו', וע"י במאירי כאן.

ובמוצאי שבת וכו' אינו רואה סימן ברכה לעולם. ופירש"י משום כבוד השבת שמוסיפין מחול על הקודש, והנה איתא בשבת (ק"י): אסור לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, ולכאורה היינו כך דגמי' דידן ולא זו בלבד שאינו רואה סימן צרכה אלא שיש איסור בדבר דכל זמן שלא הבדיל נמשך חוספות שבת ולכן אסור במלאכה וגדר מלאכה צוה הוא כגדרי מלאכה שבת, וכן נקט בחי' ר"יו הלוי פכ"ט מהי' שבת ה"י דמ"ש רש"י חוספות שבת אינו ר"ל חוספת שבת ממש דזה הרי דיוג בשבת ממש לכל דבר ואינו ענין למתעבדי לאיסור מלאכה בדי' הכך דקחשיב אלא דאיירי על איסורא דקודם הבדלה וכגמי' דשבת הג"ל ח"ד.

הנהגה איתא צירושלמי שהוצא בחוס', דבני נשי דנהיגו דלא למעבד

סימן מד

איסור מלאכה בחול המועד

23

מדות, מפני שאיסורו מדברי סופרים. הרי מפורש שאין איסור מלאכה בחול המועד מה"ח, אלא איסורו הוא רק מדרכן. וכבר העיר בזה המנ"ח מל"ה ש"כ, ע"ש.

אכן כחב המגיד משנה ה"ל דעת הרמב"ם, שאפשר שיש לו עיקר בדאורייתא מקרבן מוסף ומנוח שמחה. ולכאורה דבריו אינם מובנים, דמאי זה תלוי איסור מלאכה בקרבן מוסף, ובמנוח שמחה.

ונראה דנפקא דש"ע אה"ע סי' ס"ד ס"ה, הנושא בחולה לריך לשמוח עמה ז' ימים, שלא יעשה מלאכה ולא ישה ויתן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח עמה.

וזרמ"א, וחתן אסור בעשיית מלאכה. ועיי' בה"מ סק"ב, וחתן אסור בעשיית מלאכה, נראה דהגיה הרב דין זה, א"ע"פ שכבר כתב זה שלא יעשה מלאכה, משום דמלשון הרב המחבר משמע, דמשום לתא דידה תקנו כן, ואם הוא רואה למחול על תקנתה הרשות בידה (כמש"כ הרמ"א שם בס"ב, והאשה יכולה למחול על שמחה.) וכו', ע"כ כתב דחף דיכולה למחול על שמחה, דהיינו לאכול ולשתות ולשמוח עמה, אבל במלאכה וללכת יחידי לשוק ח"כ שהיא מותרת, מ"מ הוא אסור בזה, ומטעם שהוא דומה למלך.

ועיי' ב"ש שם סק"ה ומ"ש הר"ן החתן אסור בעשיית מלאכה, משמע דלא מהני מחילה דידה, לא כתב כן אלא לדעת הפוסקים שהביא בסעי' ב', דכ"ל דלריך לשמוח ז' ימים (גם בצחור שש"א בעולה), הואיל דמצרכים ז' ימים אין בדין שילך הוא למלאכתו והם יצרכו בצבילו, לפי"ז אינה יכולה למחול. וכוונתו לומר שהתן אסור במלאכה, משום חייב שמחה דידה, ולא רק משום שמחה דידה, ולכן לא מהני מחילתה.

עב"פ מפורש שעשיית מלאכה הרי זה סתירה לשמחה, והיינו שצטעב שעוסק במלאכה הוא לא יכול לקיים חובת שמחה. ואשר ע"כ שפיר כתב המגיד משנה בפ"י מה' יו"ט ה"א ה"ל, שאיסור מלאכה בחול המועד יש לו עיקר בדאורייתא, משום מנוח שמחה, כיון שיש מנוח שמחה בחול המועד, כמש"כ הרמב"ם בפ"י מה' יו"ט ה"א, שצעת ימי הפסח ושמונת ימי החג וכו', חייב אדם להיות בהן שמה וכו', שנאמר ושמחה בחגך וגו'. והיינו שכל שצעת ימי הפסח ושמונת ימי החג, כולל ימי חול המועד, יש בהן מנוח שמחה מה"ח, א"כ משום מנוח שמחה שיש בהן, ממילא יש בהן איסור מלאכה, שהרי צטעב שעוסק במלאכה הוא מצטעב מנוח שמחה. והא דהתירו מלאכה בחול המועד בדבר האבד, היינו משום שזה הוא שמחה לו, (כמש"כ הט"ו שו"ע אור"ח סי' תרנ"ז ה"א, דפרקמטיא מותר צפורים, כיון ששמחה היא לו.) שאם לא יעשה מלאכה בדבר האבד, ולצורך המועד, זה גופיה הוי סתירה לשמחה וי"ע. [מש"כ שעשיית מלאכה הרי זה סתירה לשמחה, עיין תענית י"ב ע"ב, אבל מלאכה נע"ר הוא].

א

74

הרמב"ם בפ"י מה' יו"ט ה"א, חולו של מועד א"ע"פ שלא נאמר בו שבתון, הואיל ונקרא מקרא קדש וברי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל. והטעם בו מלאכה האסורה מכין אותו מכה מרדוח, מפני שאיסורו מדברי סופרים. ולא כל מלאכה עבודה אסורה בו כיו"ט, שסוף הענין בדברים שנאסרו בו כדי שלא יהיה כיום חול לכל דבר, לפיכך יש מלאכות אסורות בו, ויש מלאכות מותרות בו.

והנה כתב המגיד משנה, דעת רבינו שחולו של מועד דבר תורה מותר בכל מלאכה, והבדליהוה המכרות בגמרא חגיגה י"ח ע"א, הם אסמכתא בעלמא וכו', ועוד שאם היה חולו של מועד אסור דבר תורה, היה אסורו לאו או עשה, ולא מלאכה. ואין אחד מן המחברים שמונו המנוח, מי שמנה חולו של מועד, אלא אסמכתא בעלמא הוא, וכן נראה מן התוספות. ועוד ראיה ממה שהזכירו בירושלמי אמר ר"ה צ"מ אילו היה מי שימנה עמי הייתי מהיר מלאכה בחשי"מ, כלום אסרו אלא כדי שיכוונו לזכרון ושתחו ושמחים ועוסקים בתורה, כדון איוון אכלין ושוחין ופוחין. ואמרו צמ"ע"ק י"ב ע"ב, גבי כיון מלאכתו צמ"ע דחשי"מ מדרכן, מאלו למד רבינו שחולו של מועד מדבריהם.

אולם כתב שם המגיד המשנה, ובאמת שהסוגיא שצפרק אין דורשין (חגיגה י"ח ע"א), מורה שהוא מן החורה וכו', ואפשר דעת רבינו שיש לו עיקר בדאורייתא מקרבן מוסף ומנוח שמחה. אבל הרמב"ן הטיל פשרה ואמר שכל מלאכה שאינה לצורך המועד, ואינו דבר האבד אסורה מן החורה, ושהוא לצורך המועד מותר בין במלאכה אומן, בין במלאכה בריוע, א"ע"פ שאינו דבר האבד, וכן כל שהוא דבר האבד מותר א"ע"פ שאינה לצורך המועד וכו', והכמים מדבריהם אסרו קצת מלאכות אלו כמו שיתבאר. ועיי' בלח"מ שם.

והנה לכאורה יש להביא ראיה מדברי הרמב"ם, דאיסור מלאכה בחול המועד הוא מה"ח, דכתב בפ"ה מה' חגיגה ה"י, מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות, שנאמר אלה חטטו לה' צמ"ע"כ לזד מנדריכם ונדבותיכם, מכלל שקרבין ברגל וכו', הכל קריבין צמ"ע, ואין קריבין צו"ט. הרי כתב שלמדים מקרא שמוחה להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות, א"כ מוכח שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מה"ח, שאם הוא רק מדרכן, א"כ למה לריך קרא להחיר נדרים ונדבות להקריב בחול המועד.

אלא ש"ע מהא דכתב הרמב"ם בפ"י מה' יו"ט ה"א ה"ל, והטעם בו מלאכה האסורה מכין אותו מכה

טולה,
חינוך,
שם,
א"כ
נדרים
מועד,
קריב

טפ
צ"ע
מש"כ
יתכן
ה לא
בכל
ז בר
אטורין
חייב

ז אח
לחכו
א"כ
א"ע"פ
ז מן
מה"ח
חינוך

דברי
הגוע
ז שם
נדבה,
וה"מ,
היה
ז ליה
לעלות
לחכו,

זכוע
ז בו
האב,
ולכן
ז מן
האב
כלל
שעל
א"ייה
זכמו

ברג"מ ר' יעקב קצנאלי ז"ל 1835

ובזה יתחל הא דכתיבו החסידים בחגיגה י"ח ע"א
 ד"ה חולו, ובמגיד משנה בפ"ז מה' יו"ט ה"א
 כ"ל, מדברי הירושלמי דאמר ר"ח ב"מ חילו היה מי
 שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחשי"מ, כלום אסרו אלא
 כדי שיהיו חובלין ופוחין ושוחין ושוחים ועוסקים בחורה, כדון
 חינון חובלין ופוחין ופוחין. אלמא שאיסור מלאכה בחשי"מ
 הוא רק מדרבנן, דבאיסור חורה לא שייך לומר שהייתי
 מתיר.

אמנם נראה דאדרבה מכללן ראייה שאיסור מלאכה
 בחשי"מ הוא מה"מ, אלא שסוד איסורו הוא לא
 ע"ש המלאכה כמו בשבת ויו"ט, אלא משום שבעשיית
 מלאכה הוא מצטל מלוח שמחה ויו"ט כמ"ש המגיד משנה
 ה"ל, וזהו דאמרו בירושלמי כלום אסרו (מלאכה בחשי"מ),
 אלא כדי שיהיו חובלין ופוחין ופוחין" ועוסקים בחורה,
 היינו שאיסור מלאכה בחשי"מ הוא כדי שיקיים מלוח
 שמחה ויו"ט, והלא קיום מלוח שמחה ביו"ט הוא לא רק
 באכילה ושתייה, אלא גם בעסק בחורה, כמבואר בפסחים
 ס"ח ע"ב, ר"י לטעמיה דאמר שמחה ויו"ט נמי מלוח הוא,
 דהניח ר"ח אומר אין לו לאדם ביו"ט אלא או חובל ופוחה
 או יושב ופונה, ר"י אומר חלקיהו חזיו לאכילה ושתייה,
 וחזיו לבית המדרש וכו', כחז' אחד אומר עזרת לה' וגו',
 וכחז' אחד אומר עזרת חבובי לכו וכו', חלקיהו חזיו לה'
 וחזיו לכו. הרי מפורש שקיום מלוח שמחה ויו"ט, הוא
 בחזיו לה', ובחזיו לכו.

שמחה ויו"ט, ח"כ אפשר להחיר להם מלאכה בחשי"מ,
 שהרי בלאו הכי לא מקיימין מלוח שמחה ויו"ט.
ובראה עוד בזה, דכחצו החסידים במוע"ק י"ז ע"ב ד"ה
 עשה, דשמחה ויו"ט בזה"ל הוא רק מדרבנן, דהא
 דכתיב ושמחה בחגו, היינו בשלמי שמחה. וכבר נבאר
 (לעיל ס"ו מ"א אות א) דפלגו בזה בירושלמי חגיגה פ"א
 ה"ב, דר"י בן לוי אמר ושמחה אפילו ממקילין, ח"כ לעזר
 נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה
 להלן שלמים, ח"כ כגון שלמים. והיינו דרבי"ל סובר כדעת
 הרמב"ם בפ"ו מה' יו"ט ה"י, שאע"פ שמלוח שמחה היא
 בשלמי שמחה, מ"מ יש בכלל אותה שמחה לשמחה כל
 אחד כראוי לו, ובזה"ל שאין שלמי שמחה, הוא מקיים
 מלוח שמחה גם בצער ממקילין. אבל ר' לעזר סובר כדעת
 החסידים, דשיקף מלוח שמחה הוא רק בשלמי שמחה,
 וכשליכא שלמי שמחה אין מלוח שמחה מה"מ, עיי"ש.

ולפי זה שפיר אמר ר"ח ב"מ בירושלמי, חילו היה מי
 שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחשי"מ וכו'.
ונראה דר"ח ב"מ סובר כ"י לעזר בירושלמי חגיגה ה"ג,
 דבזה"ל אין מלוח שמחה מה"מ, וכיון שכל איסור מלאכה
 בחשי"מ הוא משום ביטול מלוח שמחה ויו"ט, וח"כ בזה"ל
 ששמחה ויו"ט הוא רק מדרבנן, הרי גם איסור מלאכה
 בחשי"מ בזה"ל הוא רק מדרבנן, ולכן אמר ר"ח ב"מ חילו
 היה מי שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחשי"מ, והיינו
 בזה"ל ששמחה ויו"ט הוא מדרבנן, וממילא איסור מלאכה
 בחשי"מ הוא רק מדרבנן, אבל בזמן ששמחה ויו"ט הוא
 מה"מ, ח"כ גם איסור מלאכה בחשי"מ הוא מה"מ, והיינו
 משום שבעשיית מלאכה, הוא מצטל מלוח שמחה ויו"ט.

ב

והנה כתב המגיד משנה בפ"ז מה' יו"ט ה"א כ"ל,
 ואפשר שדעת רבינו שיש לו שיקר בדאורייתא
 (איסור מלאכה בחשי"מ), מקרבן מוסף, ומלוח שמחה.
 ולכאורה ל"ע הא דכתב דיש איסור מלאכה בחשי"מ, משום
 שיש בו קרבן מוסף, דמאי זה חלוי בקרבן מוסף, הלא
 גם בר"ח יש קרבן מוסף, ואין בו איסור מלאכה, כדאיתא
 בחגיגה י"ח ע"א, ראש חדש יוכיח שיש בו קרבן מוסף
 ומותר בעשיית מלאכה, ועיי' בחסידים שם ד"ה ראש.

ובראה דכחצו החסידים בפסחים י' ע"א ד"ה מקום,
 דמפרש בירושלמי מאי שאל ערבי פסחים משאר
 יו"ט, (דיש איסור מלאכה מהלוח ערבי פסחים) משום
 דזמן הפסח מהלוח ואילך, ואף יחיד קאמר החסידים ששאר
 ימות השנה ציום שמצוה קרבן אסור במלאכה, ופריך ח"כ
 יבא כל היום אסור כמו יחיד שמצוה קרבן, ומפרש החסידים
 משום דראוי להקריב משחרית, אבל פסח חזיו יכול להקריבו
 אלא אחר הליל וכו', ופריך ח"כ קרבן חמיד שהוא לכל
 ישראל וקרב בכל יום, יבא בכל יום אסור במלאכה, ומשני
 שאני חמיד שהחורה הוליאה מן הכלל, דכחצו ואספת דגנך,
 ואם כל ישראל יושבים ובעלים מי יאסוף להם דגן, ומשמע
 החסידים דמדאורייתא אסורה. ועיי' בגלית שם שהעיר על
 דברי החסידים, הלא תירוח בירושלמי הוא על החמיד, אבל

על מוספי ר"ח וחובה"מ
 יוכיח ר"ח וחובה"מ אסור
 עומם כתבו בחגיגה י"ז
 דחול המועד חזיו אסור
 דכיון דגילתה החורה
 לחוד גילתה החורה,
 מצוה"ס קרבן בשביל
 היום שהוא נאסר בשב
 האזור מצוה"ס, אלא
 אסורים
אולם הטו"ח במגילה
 בעשיית מלאכה
 שבהמ"ק קיים, מפני
 ישראל, וה"ע שהחמירו
 יותר משאר ע"ש ויו"ט,
 בירושלמי משום דזמן פ
 ימות השנה ציום שמו
 והכי חמירין החסידים
 בדיון שחבא עבוק צו
 דווקא בקרבן שמויחד לו
 ליצור כמו קרבן מוסף
 מלאכה, הא ליתא דהא
 קרבן של כל ישראל חז
 והא כחצו ואספת דגן
 היו כל ישראל אסורים
 בהמדין, ועד כגון ל
 בעשיית מלאכה, אלא
 וכו', אבל מוספין שאין
 וממועד למועד, דכגו ל
 הן קיימו לאסור בעשיית
 וכו', ולישנא בירושלמי
 החורה הוליאה מן הכי
 הכלל, הא שאר קרבן
 ישראל ע"ש שאינו
עוד כתב שם הטו"ח
 מה"מ, בזמן שמי
 בחגיגה י"ח ע"א, ר"ח
 בעשיית מלאכה, היינו
 היום עומם, ולא מלך
 דליכא קרבן מוסף, ד
 המועד מלך הקרבן מוסף,
 שמקריבין קרבן מוסף,
 אבל אם יש איסור מל
 גם צליל חול בו
ולפי זה לכאורה אפי
 בפ"ו מה' יו"ט
 דאיסור מלאכה בחול
 מקרבן מוסף, ומלוח
 שמקריבין קרבן מוסף,
 שיש בזה נפ"מ לדונ

מלאכה גם כליל חול המועד, שהרי מלוא שמחת יו"ט נובע גם כלילי חול המועד, כמש"כ רש"י בסוכה מ"ח ע"א, דיומים אפילו לילות במשמע לשמחה, אבל אם לאיסור מלאכה הוא מלך הקרבן מוסף שמקריבין בחול המועד, הרי כתב הט"א הג"ל, שהוא רק ביום שמקריבין קרבן מוסף, ולא כליל חול המועד.

אולם על דברי המגיד משנה בדעת הרמב"ם ל"ג, שהרי הרמב"ם צפ"ז מה' יו"ט ה"א ה"ל, כתב טעם אחר לאיסור מלאכה בחול המועד, הואיל ונקרא מקרא קודש, והרי הוא זמן חגיגה במקדש, אסור בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין צדק קדושה כלל. ולא הזכיר כלל הטעם שכח המגיד משנה, משום שיש בו קרבן מוסף, ומלוא שמחה.

ועוד דכתב הר"ן צפ"סחים ר"ט פרק מקום שבהגו, על דברי הירושלמי שצ"ח שיחיד מביא קרבן הוא אסור בעשיית מלאכה, ולאפשר דמדרבנן הוא ואסמכין ליה אקראי, ולא כמש"כ החוס' שם דמשמע דמדרורייחא אסור.

וזה מפורש בדברי הרמב"ם, דכתב צפ"ו מה' כ"י המקדש ה"י, אפילו יחיד בהתנדב עלים או גזרים במערכה, אסור בלוחו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה, ודבר זה מנהג. (ועיי' ירושלמי ר"ט פ"ד דפסחים, האומר הרי עלי עלים למזבח וגזורים למערכה אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביום, ארי' חילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינן וכו', אם יהיו כל ישראל יושבין וצטלין, והכתיב ואספת דגןך מי אוסף לכן את הדגן, וכו'). הרי כתב ודבר זה מנהג, והיינו שאיסור עשיית מלאכה ביום שמביא קרבן, הוא רק מנהג, ולא איסור מן התורה. וא"כ מה שמקריבין קרבן מוסף בחול המועד, הן זה טעם לאיסור מלאכה מה"ח בחול המועד.

ג

והנה הט"א חגיגה י"ח ע"א באצני מלואים, הביא ראיה דאיסור מלאכה בחול המועד הוא מה"ח, דאיתא בכריתות ע"י ע"א, דתי"ר גר חושב מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו, כישראל בחולו של מועד, ר"ע אומר כישראל צו"ע וכו', והלא הרי תנאי בשל תורה פליגי, דאי מדרבנן הו' כל מילי דרבנן אלאו דלא חסור אסמכובה, א"כ על קרא שאל אביך ויגדך, וכדאמרין צפ"ד דשבת, וגבי גר חושב ליתא הו' דאזינו מלווה על זה, אלא ודאי מה"ח פליגי, ובהאי קרא פליגי דכתיב וינפש בן אמתך הגר, ולאמר צפ"ד דבמות מ"ח ע"ב, והגר זה גר חושב וכו', ומשמע ליה לתי"ק ור"ע דג"ח דרבי קרא, היינו שאסור במלאכה אפילו לעצמו, אלא לתי"ק קיל דאזינו אסור אלא כישראל צהשי"מ ומותר בדבר האבד, ור"ע מחמיר לאסור בדבר האבד, ואזינו מותר אלא באוכל נפש כישראל צו"ע וכו', והרי לתי"ק אסור ג"ח במלאכה לעצמו מה"ח, ואפ"ה אינו אסור אלא כישראל בחולו של מועד, ושרי בדבר האבד, הרי מצינו בשל תורה מקצתה מותר ומקצתה אסור כמו בחולו של מועד.

על מוספי ר"ח וחוב"מ שג"כ קרבן בשביל כל ישראל, א"כ יהיה ר"ח וחוב"מ אסור במלאכה מן החורה, והרי החוס' עלמם כתבו בחגיגה י"ח ע"א ד"ה חוש"מ, בשם הירושלמי דחול המועד אינו אסור במלאכה רק מדרבנן, וכחז לישב דבין דגילתה התורה בתמיד, שוב אמרין דלאו בתמיד לחוד גילתה התורה, אלא תמיד ודכוותיה שכל ישראל מביאים קרבן בשביל כולם דהיינו המוספין, ג"כ אין היום הבוא נאסר בשביל הקרבן במלאכה, אבל פסח אין להצבור מביאים, אלא מלוא על כל אחד מישראל, ולכן אסורים במלאכה וכו', ע"כ.

אולם הט"א במגילה כ"ב ע"ב כתב, דר"ה אסור בעשיית מלאכה מדינא אפילו לזכרים בזמן שצה"מ"ק קיים, מפני המוספין שקריבים בו שהן לכל ישראל, ור"ע שהחמירו בע"פ אחר חלוא בעשיית מלאכה יחד משאר ע"ש ור"ע כדאמרין ברפ"ד דפסחים, וכדמפרש בירושלמי משום דזמן פסח מחלוא ואילך, אף יחיד צשאר ימות השנה ביום שמביא קרבן אסור בעשיית מלאכה, והכי אמרין היום מחיל עם חזנה את הפסח צערב אינו צדון שחבא עסוק במלאכתך וקרבן קרב, ולא תימא דוקא בקרבן שמויחד ליהודי הוא דאסור, אבל בשביל קרבן לצבור כמו קרבן מוסף אין כל ישראל אסורים בעשיית מלאכה, הו' ליתא דהא שם בירושלמי ארי' אינן תמידים קרבן של כל ישראל אינן, אם כל ישראל יושבין וצטלין והו' כתיב ואספת דגןך וכו', אלמא הו' לאו הו' עעמא הו' כל ישראל אסורים בעשיית מלאכה כל הימים מפני התמידין, ועד כאן לא שמעינן מקרא דואספת דשרי בעשיית מלאכה, אלא מפני התמידין שקריבין בכל יום וכו', אבל מוספין שאין קריבין אלא מפקדים מר"ח לר"ה וממועד למועד, דסגי לאספת דגן בשאר הימים, באיסורין הן קיימו לאסור בעשיית מלאכה ביום הקרבן לכל ישראל וכו', ולישנא דירושלמי הכי משמע דקאמר שאני תמיד החורה הו'יחא מן הכלל, משמע דוקא תמיד הו'יחא מן הכלל, הו' שאר קרבן כו"ל צו כגון מוספין שהוא לכל ישראל אע"פ שאינו מיוחד לצטלין כפסח, בכללו הו'.

עוד כתב שם הט"א, שגם בר"ה יש איסור מלאכה מה"ח, בזמן שמקריבין בו קרבן מוסף, והו' דאמר בחגיגה י"ח ע"א, ר"ח יוכיח שיש בו קרבן מוסף ומותר בעשיית מלאכה, היינו שאין בו איסור מלאכה מלך קדושת היום עצמו, ולא מלך הקרבן מוסף, והנפ"מ הוא בזמן דליכא קרבן מוסף, שמוחר בעשיית מלאכה. וכן בחול המועד מלך הקרבן מוסף אסור בעשיית מלאכה רק ביום שמקריבין קרבן מוסף, אבל כליל מותר בעשיית מלאכה, אבל אם יש איסור מלאכה מלך קדושת היום עצמו, א"כ גם כליל חול המועד אסור במלאכה, עיי"ש.

ולפי זה לכאורה אפשר לומר שזה כוונת המגיד משנה צפ"ז מה' יו"ט ה"א ה"ל, שכחב בדעת הרמב"ם דאיסור מלאכה בחול המועד יש לו עיקר בדאורייתא מקרבן מוסף, ומלוא שמחה. והיינו כמש"כ הט"א דביום שמקריבין קרבן מוסף, יש איסור מלאכה לכל ישראל אלא שיש צד נפ"מ לדיוחא, דמלך מלוא שמחה, יש איסור

עוד הביא רמ"א דאיתא בביב"ט ע"ג, קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט, אבל מביא אדם חודתו בחג הסוכות, אימתי חילומא ביו"ט עלמו והא אמרת ולא בערמא מפני שהוא יו"ט, אלא בחולו של מועד, ר"ש אומר הכי הוא אומר בחג המנוח ובחג השבועות ובחג הסוכות, כל שצ"ל בחג המנוח צ"ל בחג השבועות ובחג הסוכות, וכל שלא צ"ל בחג המנוח איתו צ"ל בחג השבועות ובחג הסוכות, מתקוף לה ר"י השתא סלותי מסלתיין, נדרים ונדבות מביטתא וכו'. ופרש"י ר"ש אומר וכו', קס"ד למוכר הכי, סלותי מסלתיין לוקטין עדים בשדה מן המחוצר בחולו של מועד וכו', ואי חושש"מ מותר במלאכה מה"ת, ל"ל למופך נסבילתא, עדיפא מניה"ל ה"ל למפך הא אין איסור לגמרי בחושש"מ מה"ת, אלא ודאי ש"מ שאיסור מלאכה בחושש"מ הוא מה"ת, ולכן היה קס"ד למוכר נדרים ונדבות בחולו של מועד.

אלא שחמה העי"א דאיתא בהמורה י"ד ע"ג, כי אתא רב דימי אר"י משום ר"ש בן יהודק אלא תעשו להי במועדיכם אלו חובות הכהות חובת ברגל, לצד מנדריכם ונדבותיכם לימוד על נדרים ונדבות שקריבין בחולו של מועד וכו', ומכאן מוכח שאיסור מלאכה בחושש"מ הוא מה"ת, דאי אין לה עיקר מה"ת, לא תריך קרא למושרי להקריב נדרים ונדבות בחול המועד, הלא פשיטא הוא מ"ש מכל ימות החול, אלא ודאי ש"מ דעשיית מלאכה בחושש"מ חסור מה"ת, ואריך קרא למושרי נדרים ונדבות, אלא שצ"ע דלמה לי קרא למושרי נדרים ונדבות בחול המועד, הלא מסבירא ידעינן לה, השתא סלותי מסלתיין, נדרים ונדבות מביטתא, בקושטת ר"י בביב"ט ע"ג ע"ג, בגי' ע"י"ש.

וגר"א דכתב בחדושי הריב"ש ר"ה ל"ב ע"ג וז"ל, וצ"ע ואריך את למודע דכל מאו דאמרינן בכל דוכתא שבות דרבנן, לאו לנימרח שאין לנו שבות מן החורה כלל, דא"כ נמלחא שבת כחול מן החורה שהחנניות פתוחות ואורות תבואה ויין ומטלטלין חפלים מצית לביה דרך כרמליה ומודדין ושקלין ומונין, ואינו בדין שאסרה חורה הולאה בגרוגרות, והחירה העמל הגדול הזה, שא"כ אין זה יום מנוחה, אלא כך עיקרן של דברים כי בכלל מ"ע שבות של חורה לשבות ממלאכות, יש לשבות מכל שבות דרך כלל, שלא לעשות שבת כחול, אבל בכל פרט ופרט כי עבד ליה, וחביר באורך דלא הוא שבת כחול, הכי שבות דרבנן, נמלח שיש לשבות עיקר מן החורה וכו', וזו מרגליות שצדינו מרבנו הרמב"ן מפני מורינו ז"ל, ע"כ.

הרי מבואר דכלל מלוא עשה של שבות שיש בשבת ויו"ט, הוא גם שלא לעשות שבת ויו"ט ליום חול, וזהו אפילו בכל עובדא דחול, אע"פ שאין עליהן תורת מלאכה שאסורה בשבת ויו"ט, אלא שבכל שבות כי עבד ליה, וזהו באורך דלא הוא שבת כחול, הכי שבות דרבנן, אבל בעבד שבת או ביו"ט כיום חול אפילו בעובדא דחול שאין עליהן תורת מלאכה מה"ת, הוא עובר בעשה דשבות

מן החורה. (ועיי' במגיד משנה ה' שבת פכ"א ה"ח, ובליח"מ שם, ומש"כ לעיל סי' ל"ז).

והנה איתא בשבועות י"ג ע"א, דחנינא יכול לא יהא יוכ"כ מכפר אלא א"כ החענה זו וקראו מקרא קודש, ולא עשה זו מלאכה, לא החענה זו ולא קראו מקרא קודש ועשה זו מלאכה מניין ה"ל יום הכפורים הוא. ופרש"י לא קרא מקרא קודש, לא קיבלו צרכותיו לומר מקדש ישראל ויו"כ"כ. ובתוס' שם ד"ה לא חמבו על פרש"י, דלא אשכחן צרכות צו"כ"כ דליהו דאורייתא. וגר"א לר"י קראו מקרא קודש שמדע שצ"ד קדושה ושבת ממלאכה בשביל קדושה היום, ולא קראו מקרא קודש שאינו שבת מחמת קדושה היום, אלא מחמת שמחשול לשבות מלאכה.

וגר"א לפי מש"כ הריב"ש בגי'ל, דכלל מלוא עשה דשבות בשבת ויו"ט, הוא גם לא לעשות שבת ויו"ט כיום חול, וזהו אפילו בשבותין שאין עליהן תורת מלאכה מה"ת בשבת ויו"ט, א"כ גם זהו כלל קראו מקרא קודש, היינו שאינו עושה שבת ויו"ט כיום חול, ושבת מעובדא דחול בשבת ויו"ט.

ואשר על כן נראה בדעת הרמב"ם, דזהו יסוד איסור מלאכה מה"ת בחולו של מועד, הואיל ונקרא מקרא קודש, א"כ חסור בעשיית מלאכה, היינו שלא לעשות יום מקרא קודש ליום חול, ולפ"י איתו. עובר על איסור מלאכה מה"ת בחול המועד, אלא היבא כי עבד זו מלאכה כיום חול, אבל בכל פרט ופרט כי עבד ליה, וחביר באורך דלא הוא חול המועד כחול, זה הוא רק איסור מדרבנן, וכמש"כ הריב"ש בגי'ל, בשבותין בשבת ויו"ט, שבכלל מ"ע שבות של חורה, יש לשבות מכל שבות דרך כלל שלא לעשות שבת כחול, אבל בכל פרט ופרט כי עבד ליה, וחביר באורך דלא הוא שבת כחול, הכי שבות דרבנן.

וזה מפורש בצדרי הרמב"ם בפ"י מה' יו"ט ה"ח בגי'ל, חולו של מועד אע"פ שלא נאמר בו שבתין, הואיל ונקרא מקרא קודש והכי הוא זמן חגיגה במקדש, חסור בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל, והעושה בו מלאכה האסורה מכין אוחו מכת מרדות מפני שאיסורו מדי"ם, ולא כל מלאכה עבודה אסורה בו כיו"ט, שסוף הענין בדברים שנאסרו בו כדי שלא יהיה כיום חול לכל דבר, לפיכך יש מלאכות אסורות בו ויש מלאכות מותרות בו. ונראה בביאור דבריו, הואיל וחול המועד נקרא מקרא קודש, א"כ מלואו הוא לקדש בשבת מלאכה, שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל, ולפ"י יסוד האיסור לעשות בו מלאכה, הוא לא עמס המלאכה כמו בשבת ויו"ט, אלא מה שעושהו ליום חול, וא"כ נמלח כשעושה רק מלאכה אחת בחול המועד, וזהו משאר מלאכות, הוא מקיים מלוא מקרא קודש שנאמר בחול המועד, ואינו עובר על איסור חורה, שחרי לא עשה את חול המועד כיום חול, אלא שעבר על איסור מדרבנן, שאסרו גם את עמס המלאכה בחול המועד. וזהו דכתב הרמב"ם והעושה בו מלאכה האסורה מכין אוחו מכת מרדות, מפני שאיסורו מדי"ם, היינו מה שעמס

המלאכה אסורה בשבת על איסור חורה שבו מלאכות. ואשר ע"כ שנאסרו בו "כדי שלו יש מלאכות אסורות כדי שלא יעבור על ל חס עושהו, "כיום חול בו, ויש מלאכות מותרות האסורות בו, שוב לא בו חממים מלאכות ויסוד לדברי הרמב"ם מה לר"ה שם

של מועד שקרוי מקרא דין הוא שאסור בעו לא עמס המלאכה, ו קודש כיום חול, ולפ וזכר בשאר מלאכות, שחרי לא עשה את ח על איסור מ

ובזה ניחא הא דכו ד"ה חול, בשכ קי"ח ע"א, גבי כל מלאכה בחולו של מוי חמס לפי המבואר היינו שעשה את חול מה"ת, הואיל ונקרא זו מלאכה כיום חול, עשהו כיום חול, אל במועד, וזהו בשאר רק

מעשה יחבאר שפיר חגיגה ה"י, ונדבות, שנאמר אלה ונדבותיכם וכו'. הכי של מועד נדרים ונדבו המועד הוא מה"ת. ו היום נדרים ונדבות, ונדבות קריבין ביו"ט, חול המועד כיום חוי בחול המועד נדרים

ולפי זה אחי שפיר איתא בביב"ט סלותי מסלתיין, נדרים דמותר להקריב נדרים הלא מתקוף לה על ה בחול המועד סוכות השבועות ובחג הסוי השבועות ובחג הסוי צה בחג השבועות

המלאכה אסורה בחשי"מ זה רק מדרבנן, וכגון שלא עבר על איסור חורה שטושהו ליום חול, דמייירי שזוהר בשאר מלאכות. ואשר ע"כ כתב הרמב"ם, שסוף הענין בדברים שנאסרו בו "כדי שלא יהיה כיום חול לכל דבר" לפיכך יש מלאכות אסורות בו, ויש מלאכות מותרות בו. כלומר, כדי שלא יעבור על איסור חורה בחול המועד, שהוא רק אם טושהו "כיום חול לכל דבר" לפיכך יש מלאכות אסורות בו, ויש מלאכות מותרות בו, וכיון שהוא נזהר במלאכות האסורות בו, שוב לא היו כעושהו "כיום חול" לכן החירו בו חכמים מלאכות, כגון דבר האבד ולורך המועד.

ויסוד לדברי הרמב"ם הוא הברייתא בחגיגה י"ח ע"א, מה לר"ח שאין קרוי מקרא קודש, חתמר בחולו של מועד שקרוי מקרא קודש, הואיל וקרוי מקרא קודש דין הוא שחשבו בשע"ת מלאכה. והיינו שהאיסור הוא לא טעם המלאכה, אלא מה שעושה יום שקרוי מקרא קודש כיום חול, ולפי"ז כעושה מלאכה אחת בחשי"מ, וזוהר בשאר מלאכות, הוא לא עובר על איסור חורה, שהרי לא עשה את חול המועד כיום חול, אלא רק עובר על איסור מלאכה מדרבנן בחול המועד.

ובזה יתח' הא דבבב"א החוס' שם בחגיגה י"ח ע"א ד"ה חולו, בשם הרשב"ם שפירש בפרק ערבי פסחים ק"י"ח ע"א, גבי כל המצוה את המועדות, כגון טושה מלאכה בחולו של מועד, והא ליחא דמדרבנן הוי, עיי"ש. אמנם לפי המבואר אחי שפיר, דהמצוה את המועדות, היינו שעשה את חול המועד כיום חול, זה הוי איסור מה"ת, הואיל ונקרא מקרא קודש, אי"כ יש איסור לעשות בו מלאכה כיום חול, אבל כשלא ביזה את המועדות ולא עשהו כיום חול, אלא שעשה רק מלאכה אחת האסורה במועד, וזוהר בשאר מלאכות, גם הרשב"ם מודה שעבר רק על איסור מדרבנן.

מעתה יתבאר שפיר הא דכתב הרמב"ם בפ"א מה' חגיגה ה"י, מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות, שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם לנד מנדריכם ונדבותיכם וכו'. הרי שלמדים שמוחל להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות, אי"כ מוכח שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מה"ת. ונראה לר"ך קרא בחופן שמקריב כל היום נדרים ונדבות, שעושהו כיום חול, שהרי אין נדרים ונדבות קריבין ביו"ט, וזה הלא אסור מה"ת לעשות את חול המועד כיום חול, לכן למדים מקרא שמוחל להקריב בחול המועד נדרים ונדבות, אפילו בחופן שעושהו כיום חול.

ולפי זה אחי שפיר הא דתמה שם העו"ח הג"ל, הלא יוחא בביב"א י"ט ע"ב, מתקוף לה ר"ן השחא סלותי מסלתין, נדרים ונדבות מצע"ה, הרי מסב"ח ידעוין דמותר להקריב נדרים ונדבות בחול המועד. ונראה דר"ן הלא מתקוף לה על הא דאמר שם ר"ש, שאינו מציא חודחו בחול המועד סוכות, משום שנאמר בחג המנוה ובהג השבועות ובהג הסוכות, כל שבא בחג המנוה בא בחג השבועות ובהג הסוכות, וכל שלא בא בחג המנוה אינו בא בחג השבועות ובהג הסוכות, והלא העעם שאין

מציאין חודה בחג המנוה, הוא מפני החמץ שבה, וא"כ גם להקריב חודה אחת בחג המנוה אסור מפני החמץ שבה, ועל זה אמר ר"ש שלמדים מהג המנוה, שאסור גם להקריב אפילו חודה אחת בחול המועד סוכות, ואשר ע"כ שפיר מתקוף לה ר"ן, השחא סלותי מסלתין נדרים ונדבות מצע"ה, והיינו בחופן זה שמקריב רק חודה אחת בחול המועד, וזוהר משאר המלאכות, הרי לזה לא לריך קרא להחיר נדרים ונדבות בחול המועד, השחא סלותי מסלתין, נדרים ונדבות מצע"ה, אבל להקריב כל היום נדרים ונדבות בחול המועד ולעשותו כיום חול, זה לא ידעוין מסב"ח שמוחל, שהרי אסור מה"ת לעשות חול המועד כיום חול, אלא שלמדים מקרא שמוחל בחול המועד, כדאיחא בתמורה י"ד ע"ב הג"ל, וכמש"כ הרמב"ם בפ"א מה' חגיגה ה"י, וכמש"י.

ד

והנה בעור אור"ח סי' תק"ל כתב, חול המועד שהן הימים שבין ראשון של פסח לשבועי, ושצ"ן ראשון של חג לשמיני מותרין בכל מלאכה מן החורה, אלא שחכמים אסרום במקלת מלאכות אפי"ג דילפיין לכו מקראי טובא אסמכתותו בעלמא ויכו, אבל עיקרן אינו אלא מדרבנן, הלכך החירו דבר האבד וכו'. ועיי' צ"י אבל עיקרן אינו אלא מדרבנן, כן כתבו החוס' בפ"ב דחגיגה י"ח ע"א, והר"ש בר"ש מוע"ק, דאפי"ג דמדוכחי טובא משמע דאיסור מלאכה בחשי"מ דאורייתא, מדוכחי אחריו משמע שהן מדרבנן, והכריעו דקושעא הכי הוי דלא מתסר אלא מדרבנן, וכ"כ שם המרדכי, ומיכו כתב בשם רא"מ דחשי"מ אסור במלאכה מדאורייתא. ורבינו כתב בס"י תקל"ז לר"ב אלפס מלאכת חשי"מ היא מדאורייתא וכו', ודעה הרמב"ם בפ"ז מה' יו"ט כדעת החוס' והר"ש דאין איסור מלאכה בחשי"מ אלא מדרבנן וכו', ולע"ז נראה דאיסור מלאכה בחשי"מ דבר חורה כדמשמע בסוגיא שבפרק אין דורשין חגיגה י"ח ע"א, אלא שהחורה מסרה לחכמים שיאסרו המלאכות שגראו להם ויתירו מה שגראו להם, וכעין מ"ש הר"ן בר"ש בר"ש יומא גבי עינוי דיו"כ צ"י מאכילה ושתייה, וכן מצוהר בהג"ח בפרק אין דורשין בבב"א לא מסרו הכתוב אלא לחכמים לומר איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת וכו', עיי"ש. ועיי' צ"ח שם.

ונראה צביאור הדברים, לפי המבואר דבחול המועד לא אסרה חורה את טעם המלאכה כמו בשבת ויו"ט, הלא עיקר האיסור הוא, הואיל וקרוי מקרא קודש, אי"כ יש איסור לעשותו כיום חול, ואשר ע"כ נמסר הדבר לחכמים שיאסרו המלאכות שגראו להם, שזוה נעשה חול המועד כיום חול, ויתירו מה שגראו להם, דהיינו לורך המועד, ודבר האבד.

והנה בשו"ע אור"ח סי' תק"ל ס"א, חול המועד אסור בקלת מלאכות, ומותר במקלות. וברמ"א, לפי לורך הענין שהיה נראה לחכמים להחיר. וכתב המג"ח שם סק"ח, לפי לורך הענין וכו', משמע דס"ל שמלאכת חשי"מ דאורייתא, אלא שמסרו לחכמים, (והיינו מדכתב הרמ"א

שהיה נראה להכניס להחיר, משמע דהו לריכוס לאסור כל המלאכות.) וצ"ל תקלי"ה משמע דכ"ל להרצ"י שמלאכה חובה"מ הם דרצנן, ועיי' בהגהות הגרע"ח שם על דברי המג"ח הבי"ל, דמלאכה חובה"מ הם דרצנן, וכן משמע ס"י תקלי"ה צמח דפסק כר"ח להקל נגד ר"ה, עיי' בטור שם, וצ"ל תקלי"ט ס"י דפסק האיבעיא לקולא דמעמיקו עד ז' עיי' צ"י שם, ע"כ.

אמנם לפי המבואר אפשר לומר, שאם יעשה חול המועד כיום חול, הוא עובר על איסור מבי"ת, אבל כשמכיר משאר מלאכות האסורות בחול המועד, אלא שטובה רק מלאכה אחת האסורה, באופן זה הוא רק עובר על איסור מדרצנן, ולפי"ז שפיר כחז הרמ"ח שמלאכה חובה"מ אסור מדאורייתא, אלא שמכרו להכניס מה שגורא להם להחיר, היינו באופן זה שלא נעשה חול המועד כיום חול כ"ל, אלא שאסורות רק מדרצנן, וצ"ל שפיר פסק הבי"י שצ"ל לקולא.

והנה צ"ל צ"ל להכיר ריש ס"י תק"ל, הביא את כל שיטות הראשונים והפוסקים החולקים אם איסור מלאכה חובה"מ הוא מבי"ת, ומסיק לדינא ח"ל, לפי דעה כל הפוסקים האלו כשיזדמן אחת ספק במלאכה חובה"מ לריך

להחמיר דהוא ספק צל חורה וכו', ואף דמשי"ע לקמן צ"ל תקלי"ט כסופו דפסק כר"ח להקל נגד ר"ה, וכן צ"ל תקלי"ה ס"א, וצ"ל תקלי"ט ס"ו משמע דלהלכה חפס כשיעור המקילין דיעקרו הוא דרצנן, אפשר שלא ראה כל הני ראשונים שהבאתי, ועכ"פ אין למחר להקל כ"ל לאורך גדול, ע"כ.

אכן נראה דע"פ השי"ע, דצ"ל סובר כמו שהכריע צ"י הבי"ל, דיעקרו דיון איסור מלאכה חובה"מ הוא מבי"ת, אלא שיסוד דין איסורו הוא לא ע"ס המלאכה כמו בשבת וי"ט, אלא שאיסורו הוא מה שטובה יום מקרא קודש כיום חול, ולפי"ז נמצא שאם זכר משאר מלאכות האסורות בחול המועד, ורק עושה מלאכה אחת האסורה, באופן זה הוא רק עובר על איסור מדרצנן, וצ"ל פסק השי"ע שצ"ל לקולא.

ולפי זה נמצא שגם שיטת הרמב"ם היא, שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מבי"ת, ולא כמשי"כ הבי"י הבי"ל, שדעת הרמב"ם הוא שאסור רק מדרצנן, אמנם לפי המבואר זה מפורש בדברי הרמב"ם, שאיסור מלאכה חובה"מ הוא מבי"ת, והיינו שאיסורו הוא מה שטובה יום שקריו מקרא קודש כיום חול, וכמו שצ"ל.

סימן מה

בענין נשואין במועד ובפורים

א

תנן במוע"ק ה' ע"ב, אין נושאין נשים במועד, לא בחולות ולא אלמנות ולא מייבמות מפני ששמהם היא לו. ובגמרא ובי שמהם היא לו מאי הו"ו וכו', לפי שאין מערבין שמהם בשמחה. רבב בר הונא אמר מפני שמניח שמהם הרגל, ועוסק בשמחה אשתו, אמר ליה אבוי לרי"י הא דרבב בר הונא דרב הוא וכו', מנין שאין נושאין נשים במועד שנאמר ושמחת בחגך, בחגך ולא באשתך. ועיי' בחו"ס לפי שאין מערבין שמהם בשמחה, גזירת הכתוב כדוריש לקמן מקרא דשלמה, וצירושלמי דריש מדכתיב מלא שבעו זאת וכו', עיי"ש.

והנה הרמב"ם כתב צ"י מבי"י עיי"ש, ואין נושאין נשים ולא מייבמות במועד, כדי שלא תשתכח שמהם מהג בשמחה הנשואין וכו', ומארכין נשים בשמחה ובלבד שלא יעשה סעודה חירוסין, ולא סעודת נישואין, שלא יערב שמהם אחרת בשמחה מהג. ועיי' במגיד משנה שם בגמרא אמרו הרבב אוקמתיה וטעמיה, רב הונא אמר מפני שמניח שמהם הרגל ועוסק בשמחה אשתו, ואמרו שם דרב ס"ל הכין, ולהו כתב רבינו זה הטעם, ע"כ.

אמנם הלח"מ שם תמה על הרמב"ם שכתב את ענינו, שצ"ל חילול כתב דאין נושאין נשים במועד כדי שלא

תשתכח שמהם מהג בשמחה הנשואין, והיינו כרב דאמר מקרא ושמחת בחגך ולא באשתך, ואח"כ כתב ולא סעודת נשואין שלא יערב שמהם אחרת בשמחה מהג, והיינו הטעם שאין מערבין שמהם בשמחה.

עוד תמה הלח"מ, שהרי צ"י מבי"י אשתו הו"ד כתב הרמב"ם, ואפילו בחולו של מועד אין נושאין נשים לפי שאין מערבין שמהם בשמחה, שנאמר מלא שבעו זאת ונחנה לך גם את זאת, והיינו כמ"ד דאין מערבין שמהם בשמחה, ואע"ג דבגמרא דידן מפיך לה מקראי אחריו, הרי כתבו החו"ס דצירושלמי מפיך לה מדכתיב מלא שבעו זאת, וא"כ קשה דהרי ה"ה כתב כאן דר"ה לפסוק כרבה בר הונא משום דרב סבר הכין, והרי צ"י מבי"י אשתו לא פסק כן. ויש להגדיל עוד החימה עם משי"כ בשון רש"י בספרי האלפסו, דאוכא צין רבה בר הונא דאמר משום שמניח שמהם הרגל ועוסק בשמחה אשתו, לרי"ח דאמר משום דאין מערבין שמהם בשמחה, הפרש גדול בענין דיון, ולמ"ד אין מערבין הוא כל שמהם שבעולם, שהרי למד משלמה המלך ע"ה שלא ר"ה לפרע שמהם חנוכה הבית עם שמחת הרגל, אבל לרבב בר הונא לא הו"ו אלא שמהם אשתו, אבל שאר שמחות לא, וקאמר הגמ' דהיינו דרב, משום דרב נמי לא הזכיר אלא שמהם אשה, דהיינו בחגך ולא באשתך, אבל שאר שמחות לא וכו', והשתא קשה

צדכרי רצונו דהאיך אישות פסק הטעם לענין ונראה דכתב הרמב"ם לאדם לישא צרכה חתנים לכולן > על אחת שמחה הרי בשמחה. הרי מבואר אהר, אע"ג דהנשואין שיש עליו לשמחה ע"ה הקנו חתנים שכל ה ימים, זה הוא לא יב לריך לשמחה עם כי הרמב"ם, אבל לשמה הראויה לה, ואין מ שגמר לשמחה עם ה ואע"פ שכבר עברו מי"מ הוא שמה עם דחובה שמחה נשואין חייב מיוחד הוא, שי

ויש להסתפק בזה שמחה של נש הנשואין הוא מבעל צ"י מבי"י עיי"ש הט בשמחה הנשואין, או גם במועד, או אפ"י בשמחה מהג, א"כ הנשואין, ולא ילא גב דאין מערבין שמהם בשמחה לא ילא ידי רבות כשמהם ביום ה נשואין אם ישמה עם עם כל אחת שמהם אישות הבי"ל, א"כ ו ידי חובה שמהם של גם שמהם מהג, אלא

וכן הביא הרא"ש ח"ל, ומתוך לשון לחדר, ואת החתן וי ופורש וקובר את מ שבעת ימי המשחה וי הרי"ף גיחה ז"ל, דב ואת החתן ואת הכ ונהג שבעת ימי אב הרי מבואר דשבעת הנשואין, ומשכחה לו יום הנשואין, לצין ש שהיה צ"ל שמהם